

B. A. L. P73

Ampliat

91

GÂND ROMÂNESC

NO. 1.

ANUL I

MAI

1933

CUVÂNT ÎNAINTE

Cine va încerca să treacă în revistă manifestările spirituale românești ale Ardealului de după 1918 și până azi, va pune alături, drept cap de coloană, blajina revistă cu nume idilic, *Cosânzeana* și drept replică de încheiere o uluitoare încercare de frondă juvenilă (*Herald*, a. I, nr. 1 — și atât...). Simpla alăturare a acestor două titluri ne dă întreaga măsură a ritmului anemic în care s'au scurs cincisprezece ani prețioși din epoca aceasta menită să fie o inaugurare de roditoare realizări.

Între acest început și acest sfârșit câte încercări cu nădejde urnite — dintre care însă puține au resistat, — câte poticneli datorite lipsei de curaj și de stăruință, otrăvirii din ce în ce mai accentuate cu virusul politic până și a celor puțini pe care distincțiunea firii îi predestina la vocația de purtători de steaguri albe și nu la aceea de agitatori de basmale electorale!

Nu vom avea pretenția să facem bilanțul întregii vieți ardeleni din acest început de veac și ne vom feri să ne rătăcim în considerații puțin controlabile asupra îndepărtatelor motive care ar putea da explicații plausibile pentru această stare de lucruri. Asemenea explicații, dacă pot da, celor ce le născocesc, satisfacția unui izbitit joc de dialectică, n'au, în schimb, aproape niciodată darul de a pune degetul pe rană. Și pe noi, deocamdată asta ne interesează.

Vom spune însă ceea ce se vede la tot pasul chiar dacă un amor propriu rău inspirat aruncă un vâl de complezență peste adevărul puțin comod: Ardealul a fost neglijat, părăsit, trădat, de noi. Ardelenii. Vorbesc, bine înțeles, de Ardealul *adevărat*, după care vor întreba cândva cei ce ne vor urma, — și nu de Ardealul aparențelor sgomotoase a căror viață ține exact până când se'ngâlbește un afiș.

Și nu lipsa unor personalități strălucite sau absența unor gânduri de răzvrătițoare noutate este deficitul cel mare al Ardealului de azi, cum cu mâhnire spunea mai dăunăzi un tânăr și talentat publicist. Ivirea acestor fericite accidente nu se poate provoca și ele

scapă oricărei pedagogii binevoitoare. Răul este în altă parte: în descurajatoarea ariditate, anume cultivată parcă, ce s'a întins peste întreg cuprinsul acestui colț de țară, în lipsa oricărei generozități de gândire a nenorocitei acesteia de „clasă cultă” care ar trebui să fie huma bună pentru răsadul ideilor și care se lasă năucită mereu și abătută așa de departe de rostul ei adevărat, încât, prea adeseori, nu-și poate justifica pretențiile decât prin lamentabila exhibiție a unei diplome. Am asistat, în adevăr, la istovirea aceluia principiu de viață care coordonează toate mișcările și dă înțeles și preț fiecărei clipe: semn de sănătate și de durată.

Să recunoaștem că la această operă de secătuire am contribuit, în dulce solidaritate, cu toții. Bătrânii, prin placida siguranță a convingerii că și-au făcut întreaga datorie binevoind să asiste la înfăptuirile ale căror martiri uitați putrezesc de mult în pământ, tinerii printr'o lăcomie fără pereche pe care pretenția de a fi o generație de sacrificiu, întemeietori de epocă și alte asemenea titluri minunate, cu greu o pot justifica. Din toate acestea a rezultat o nesocotire totală a celei mai elementare scări de valori, nesocotire impusă cu îndrăzneală și acceptată cu lașitate, pe toată linia.

Cine a stat să se mai gândească, în acești ani de răscolire a tuturor apetiturilor nerăbdătoare, la păstrarea și sporirea zestrei sufletești a Ardealului?

Se va înțelege cel puțin acum că pe calea apucată nu se mai poate merge înainte, că este momentul suprem de a lega firul rupt al unei tradiții care s'a dovedit, în trecut, temelie trainică și care, tocmai fiindcă a fost verificată prin trecut, trebuie să ne servească și azi și mâine? Că această temelie trebuie întregită cu tot ce noua situație a aruncat în lotul Ardealului românesc?

Vom continua să ne biziim și în ceasul acesta sumbru pe capitalul de viață vegetativă, pe număr, și vom accepta ca încă odată miracolul dăinuirii noastre să capete o confirmare amorfă, fără intervenția gândului modelator? Din situația de stăpâni ai destinului nostru nu desprindem nici o obligație? Comparațiile ce ni se îmbie în acest pământ care adăpostește și minorități, nu ne impun anumite datorii de onoare față de noi și față de ele?

Dacă ne-am înțelege datoria, voința noastră colectivă ar trebui să se boltească deasupra noastră ca un arc de oțel, inspirând tuturor impresia de forță liniștită și neclintită siguranță.

Căci Ardealul românesc a fost, cu încăpăținată persistență, și trebuie să rămână țara mișcărilor obștești, în permanentă mobilizare.

Dacă unele încercări de publicistică din anii din urmă n'au putut prinde rădăcini a fost, în parte cel puțin, și pentru că n'au ținut seamă de acest postulat fundamental al Ardealului.

Pornim la drum cu acest *Gând Românesc*, pus sub egida Astei, unul din puținele puncte de rezim care n'a fost încă dislocat de nefastul spirit de răsturnare, de zelul de a „reface” totul, cu orice preț.

Evident, nu vom atribui Astei virtutea de a scoate capodopere din neant. Astra, de altfel, nu înseamnă numaidecât literatură, cu toate că acest cuvânt figurează chiar în titulatura ei; ea nu înseamnă nici o uzină de creație artistică, nici o academie savantă. Cele câteva talente care au răsărit în Ardeal de când ea viețuește nu-și datoresc existența și consacrarea, autorității ei.

În schimb, Astra a însemnat ceva mai important. Ea a fost fluidul de energie care a circulat prin toate încheieturile vieții ardeleni, cea mai cuprinzătoare disciplină în cadrele căreia intelectuali și țărani s'au topit în mase însuflețite, vibrând la unison.

Astăzi aceste lucruri nu se înțeleg bine, dar altă dată ele erau prețuite și de străini. Vasta organizație culturală și politică unguerească „Emke” s'a înființat, la 1885, în primul rând, ca un răspuns dat Astei; alcătuitoarii statutelor ei s'au inspirat și din statutele Asociațiunii noastre, cum o mărturisește însuși d. Iosif Sándor, sufletul societății unguerești.

Am răsfoit ziarele unguerești din luna August 1911 (data serbărilor semicentenare ale Astei, la Blaj): un fior de îngrijorare le străbate dela un capăt la altul, la vederea acestei desfășurări de puternică viață românească. — Aceasta a fost Astra în trecut.

Unii își inchipue că după corectarea granițelor ne putem lăsa în seama unui automatism providențial și că repetarea cuvintelor goale de orgoliu gratuit, poate înlocui eforturile reale. Alții — printre cei mai de valoare — anticipând etapele evoluției la care suntem constrânși, se retrag într'o splendidă izolare, justificată în țările cu seculară tradiție de viață culturală, permițând fără pierderi această subtilă formă de egoism, — neîngăduită însă la noi unde totul e de făcut.

Rostul acestei reviste este tocmai să mobilizeze toate energiile bune ale Ardealului, să ție mereu la suprafață complexul de probleme ale acestei părți de țară, să continue, cu alte cuvinte, să actualizeze tradiția Astei.

Timpul întrebuițat pentru aceasta nu este timp pierdut, munca în acest scop nu este un sacrificiu: este o simplă și dela sine înțeleasă datorie de a face ca viața pe care o duci ca individ și ca națiune să aibă rost și demnitate.

ION CHINEZU

SCOPUL „ASTREI“ ȘI ROSTUL TINERETULUI ÎN CADRELE EI

Scopul Astrei înainte de războiu era, prin forța împrejurărilor, bine definit: de a contribui prin mijloace educative la sporirea rezistenței naționale, la asigurarea unei evoluțiuni prospere a poporului nostru în ciuda acțiunii de suprimare inaugurată și susținută cu atâta dibăcie și perseverență de asupritorii noștri. Poporul nostru a ieșit biruitor din luptă, nu atât în urma forțelor sale economice și nu numai în urma unei constelațiuni favorabile politice, ci grație mai ales forțelor sale biologice calitative și cantitative. Rezultatul războiului a venit numai să consfințească o stare de fapt, la care s'a ajuns printr'o ascensiune numerică progresivă, asigurată prin natalitatea mai mare decât a oricărui alt popor conlocuitor, prin instinctul de conservare și prin conștiința națională care a dus la o solidaritate desăvârșită, la o neconținută luptă, la sacrificii și suferințe pentru binele neamului. Cine se gândea atunci la o egalitate desăvârșită a tuturor, când deosebirile firești între fiii neamului, ascensiunea prin muncă și luptă a celor mai bine dotați și ierarhia capacității, erau nu numai înțelese, ci cu drag acceptate? Cine se gândea la o complectă libertate individuală atunci, când interesul națiunii prima și când pentru acest interes superior fiecare suferea și își jertfea cu drag interesele lui personale?

În alte țări s'au produs procese similare. Dacă acolo nu era vorba de egemonia unei națiuni asupra altora, era, în schimb, dominațiunea unor categorii sociale asupra altor categorii și aceasta a dus la lupte și suferințe, la o solidarizare pe categorii sociale cu scopul de a se elibera de un jug, care nu-și afla o justificare firească. În aceste țări, unde opresiunea economică, și nu cea națională, era hotăritoare, egalitatea desăvârșită și libertatea complectă au devenit o lozincă de luptă, iar războiul, cu dezastrele lui, mizeria care a urmat și insuficiența claselor conducătoare de a stăpâni și echilibra situația, au accentuat acele tendințe. Un materialism feroce, un indi-

vidualism care își căuta asociați numai în vederea apărării interesului propriu, apoi răsturnarea ierarhiei firești între oameni și lipsa altui ideal decât binele material, au dus la frământări individuale și colective, la transformări, la un haos în gândire și soluțiuni, la o nesiguranță generală, în care elemente cutezătoare, lipsite de răspundere și competență, s'au aflat la largul lor, iar concepțiile vechi de viață, ordinea veche, s'au găsit desarmate în fața asaltului dat de acest materialism și individualism al zilelor noastre. În unele state s'a restabilit din vreme o ordine, bazată pe principii firești, ca în Italia, în altele s'a revenit mai târziu la o mai normală ierarhie a valorilor, principiul național ajungând în fruntea preocupărilor de stat și individuale. Așa va trebui să fie în toate părțile, căci principiul etnic, legile biologice sunt acelea, cari guvernează evoluția neamurilor, existența și prosperarea lor. Aceste legi nu cunosc nici egalitate nici libertate desăvârșită, și nici o uniformitate generală, care să elimine lupta ca mijloc de progres. Concurența forțelor individuale, emulația dintre popoare, reușita celui mai capabil, au asigurat plasarea fiecăruia acolo unde îi era locul firesc în baza calităților sale, și ele au fost hotărâtoare pentru o evoluție prosperă.

La noi, după războiu, libertatea națională în cadrele unei țări mărite și bogate a adus multe posibilități de ascensiune, dar și de deviere și decădere. Idealul istoric fiind aproape atins și primejdia unei noi agresiuni din afară îndepărtată, conștiința și răspunderea națională au început să lăncezească, iar dezastrul economic a accentuat individualismul și a obligat statul, colectivitățile și indivizii să-și concentreze toată atențiunea și toată grija asupra zilei de azi. A consulta trecutul — oricât de bogat ar fi el în învățăminte — pentru a afla soluțiunile cele mai firești în multiplele crize cari ne apasă, se pare inutil, iar a te gândi la viitorul îndepărtat, la soarta generațiilor ce vin, așa cum au făcut-o înaintașii noștri și a sacrifica pentru binele lor exploatarea roadelor unui trecut de suferințe, se pare incomod.

Cei mai bătrâni, cari ar trebui să fie educatorii și îndrumătorii celor mai tineri, sunt absorbiți de preocupări politice, de grija zilei de azi, iar tânăra generație e lipsită de busola unei concepții firești de viață, care să-i disciplineze gândul și faptele în interesul superior al neamului, e neîncrezătoare în sfaturile bătrânilor, pe cari îi consideră incapabili de a se acomoda cerințelor unei epoci noi și caută ea soluțiuni și se frământă pentru aflarea unei concepții de viață mai potrivită cu vremea, mai modernă. Ei devin prada ușoară a oricărui sistem de gândire, care, lipsit de controlul experienței, satisface, în aparență, mai ușor exigențele momentului. În același

timp, disciplina și solidaritatea națională se irosesc mereu, exigențele morale se reduc. Valorile intelectuale, cari numai în condițiuni de liniște și continuitate se pot afirma mai bine, nu pot participa cum ar fi necesar, la opera de reconstrucție și consolidare, iar natalitatea scade în mod îngrijorător.

În jurul nostru, popoare mai conștiente de rostul lor achiziționează tot mai multe valori morale și materiale, iar în interiorul țării naționalitățile merg conștient și hotărît înainte pe același drum de afirmare națională. Dacă nu ne deșteptăm din vreme, ele vor deveni mai curând sau mai târziu beneficiarele incapacității noastre de a asigura poporului nostru evoluția pe care o merită. Unde mergem?

Înțelegem ca aceia cari conduc statul nostru să fie absorbiți de grija zilei de azi. Înțelegem ca individ și colectivitate să fie frământați de grava criză economică. Dar trebuie să existe o organizație, căreia să-i revină rolul de a lupta pentru reintronarea conștiinței și a răspunderii naționale la locul care i se cuvine, pentru refacerea disciplinei și solidarității noastre de altă dată, acestea fiind mai importante pentru evoluția noastră decât oricare altă bogăție, așa cum lipsa lor este mai dezastruoasă decât orice criză economică.

Restabilirea acelei concepții de viață, național-biologică, care ne-a condus prin sacrificii și rezistență la izbândă, iată rostul principal al „Astrei” — și creiarea unui front de luptă pentru recunoașterea și valorificarea obligațiilor și a drepturilor noastre firești, un front de luptă entuziastă, hotărîtă, plină de optimism și de încredere, iată rostul tineretului în cadrele „Astrei”. Astfel vom ști unde mergem și atunci nici o criză nu ne va putea îngenunchia, nici o constelație internațională nu ne va putea umili, ci cu fruntea sus vom suporta suferințele și sacrificiile impuse de vreme, siguri de izbânda finală.

IULIU MOLDOVAN
președintele „Astrei”.

ÎN MISIUNE

Ion Albu se întorcea fericit la vatră. Nici odată drumul dela București la granița de vest nu-i păru mai lung, deși călătorea cu rapidul, deși îi telegrafiasse încă din capitală nevastei, marele eveniment.

Din instinct și din obicei, îndată ce își ocupă în compartiment locul lui, sub clăia de bagaje, aruncă o ochire în portofel, să vadă ce bani i-au mai rămas. Erau puțini, vreo două-trei mii de lei, deși numai cu patru zile înainte luase avans jumătate din diurna de deputat.

Simți o strângere la inimă și un fel de gust amăriu în cerul gurii: ce mai risipă de bani!

Și numai decât începu să se justifice în fața conștiinții sale de om scump: „De, am cheltuit, n'am ce zice! Dar când era să-mi mai uit și eu de a strânge băerile pungii, dacă nu acum?”

Recapitulă repede în memorie târguelile făcute: cinci perechi de ciorapi de mătase și două perechi de pantofi, doamnei. O pălărie de paie, acum ieșită la modă, — o purtau toate cucoanele pe calea Victoriei — și o jachetică de primăvară dintr'o stofă sură cu picățele, tot pentru doamna. Tot ei pudră dintr'o marcă pe care și-o notase de trei luni, și nu se putu hotări s'o cumpere pân'acum. Zece batiste fine, cinci lui, cinci nevastei. O pălărie cu borduri largi, ca pentru țările sudice, pentru el. O pereche de pantofi galbeni. lui.

Recapitulând se judeca totuși: Putea să fie mai econom. Era de-ajuns și o pereche de pantofi pentru Virginia. Erau de-ajuns câte două batiste. El putea rămânea fără pălărie nouă, dar mai ales fără ghete: avea încă două perechi.

„Hm! prea am fost risipitor“, își zicea, „dar, nu știu ce m'a apucat ieșind dela minister!”

Avea dreptate omul: îl apucase ceva. Nu era o scrinteală, cum i-ar fi plăcut să creadă acum, ci o bucurie, o satisfacție, cum încă nu mai încercase în viață.

Când ieși din cabinetul ministerului, îi veni să bage mâna în buzunar și să împartă bacșișuri la toată lumea. Ușierul rămase trăznit când simți în palmă doi poli. Nici odată Ion Albu nu s'a înjosit să-i

dea un leu, ba se părea că nici nu-l vede pe ușier, deși acesta îl ajuta să-și îmbrace paltonul și-i dădea pălăria.

Ion Albu simte și acum senzația ce-o avu coborînd treptele ministerului prin mulțime și mergînd pînă la posta centrală: toată lumea îl privea cu încântare, deși cu un fel de pismă. Pe el, pe care nimeni, niciodată nu-l luă în seamă pe străzile capitalei! E adevărat că se simțea săltat dela pământ, deși era greu de autoritate și de distincție.

Recapitulînd cheltuelile făcute, înconjura mereu o poziție la care nu se gîndea bucuros. Dar după ce văzu că n'are cu ce acoperi vre-o patru mii de lei, fu silit să recunoască că i-a tocat la Alhambra cu femeiuștile îndrăcite de acolo. Dracu' l-a pus să-și înșele întăia oară nevasta, chiar acum, și cu cine! Alaltăieri seara îi păru că-s femei distinse, acum însă știa cu cine a băut șampanie!

Se simțea scârbit de sine însuși, și pentru cheltuiala mare dar și pentru dama dela bar. A, când a văzut-o fără perucă! „Desigur m'a apucat ceva“, își spuse el din nou. Și abia se putu mîngâia pe jumătate, cu gîndul: „Ei, înfărșit, trebuia să intru și eu într'un bar. Era nevoie de puțină experiență acum, în fața marelui eveniment. Să nu se întîmple vreodată să rămân ca vițelul la poarta nouă. Ce ar fi spus nevastă-mea, dacă n'aș cuteza să o duc la un bar? Las' că-i bine să se priceapă omul la toate, când se află în fața unui drum ca mine!“

Dar justificarea o simți cam trasă de păr și el privi cu jale la biletele ce-i mai rămăsese. Gustul amar îi stăruia încă în cerul gurii.

Tot din instinct și din obicei își luă apoi în seamă bagajele. Ce noroc că aduse cele două geamantane mari! Ce cuminte că ascultase de nevastă-sa! Unde ar fi adunat târguelile cele multe? Cuminte femeie, Virginia, și prevăzătoare! „Să-ți duci amîndouă geamantanele. Ți-am pus tot ce-ți trebuie ca să poți rămînea în capitală două-trei săptămîni. Să nu vii fără ispravă! Stai de capul lor pînă-ți dau și ție delegație să pleci într'o misiune. Mi-e indiferent: în Franța, în Germania, în Italia. Poate fi și în America. Să ai răbdare și stăruință! Nu e rușine că trimit în misiuni pe toți nepricopsiții, chiar pe băieți cu caș la gură? Și un om ca tine, care ai un doctorat în științele agronomice, care știi franțuzește și nemțeste, nu ai mai călcat granița decînd te-ai întors dela studii! Ești un specialist și trebuie să-i înveți să te prețuiască“.

Astfel de argumente îi aducea Virginia de vreo doi ani, decînd le-a ajuns partidul la putere, dar acum, înainte de ultima lui plecare la parlament, argumentarea ei fusese convingătoare pînă la înfrîngere.

Cum nimeni nu mai intră în compartimentul pentru trei, pe ușa

căruia era lipită inscripția: „Rezervat pentru domnii parlamentari“, Ion Albu se gândi că nu era nevoie de nici un indemn din partea soției. El însuși ardea de dorința de a pleca odată în misiune peste graniță. Visa de mult! În sfârșit trebuia să se distingă și el prin ceva. Dacă rămâi simplu parlamentar un rând întreg de sesiuni, ajungi o piesă incoloră, învechită, și nu te mai încrestează nimeni. Ajungi un număr, un vot.

Mai ales dacă nu ți se dă prilejul să ții discursuri dela tribuna parlamentară. Și el, deși era un specialist în materie economică, n'a fost însărcinat nici odată de către partid să vorbească dela tribună. Erau alții, tot specialiști în materie, cari i-o luau înainte.

Pe Ion Albu îl utiliza partidul mai ales în propaganda electorală, în adunările populare. Lumea zicea că-i un bun orator de mase, cu puternice aptitudini demagogice, dar că nu e de crezut să poată ținea un bun discurs parlamentar.

Cunoscând destul de bine situația din partid, legăturile, interesele, el — destul de izolat, — își dădea seama că alții sunt destinați pentru misiunile în străinătate.

A bătut el șeaua și până acum, decâteori! Dar cei mari se făceau că nu înțeleg.

Pusese și pe alții să stărue pentru el, dar fără izbândă: nu se mai isprăvia cu cei cu protecții mari, cu rudeniile sau cu cei din neam mai mare decât el. Calitatea lui de specialist, la care se provoca nevastă-sa, nu trăgea nici cât umbra în cumpănă.

A, și cât râvnise el la o astfel de delegație în străinătate! Nu atât pentru a vedea lume, cât mai ales pentru diurnele mari ce ar fi încasat. De câte ori nu-și făcuse socoteala ce ar putea pune de-o parte, chiar ducând și pe Virginia cu el!

Și acum, iată că i-a ieșit norocul în cale, când nu mai avea nici o nădejde! Cele trei săptămâni pentru cari îl pregătise Virginia să rămână în București, trecuseră în alergări și intervenții zadarnice. Dar iată întâmplarea! Moare subit un deputat dintr'o circumscripție electorală în care Ion Albu era tare, și ministrul agriculturii vrea să-și plaseze acolo un cumnat, care nu călcuse în viața lui în județ. Toată lumea l-a asigurat că ajutorul lui Albu ar fi neprețuit.

— Albu? Ion Albu? zise ministrul, neplăcut surprins... Pe omul acesta l-am refuzat de multeori cu cererea lui de a fi trimis în vreo misiune.

— Il trimiți acum! Chiar pleacă o comisie de cinci. O vei face de șase. Justificarea e ușoară: între cei cinci, nu este nici un specia-

list. Iar alegerea va fi abia la toamnă. Misiunea e de două luni. Acum e Iunie.

Și așa, n'a adus anul ce-a adus ceasul, și pentru Ion Albu. A, de alegere nu-l durea capul! Scosese el deputat în circumscripția aceea și în opoziție, dar acum, la guvern!

Pân' acasă abia l-a prins somnul, în răstimpuri. Cunoscuse, dela membrii comisiei obiectul tratativelor pe cari trebuia să le ducă în străinătate, la Roma, și gândindu-se la problemele puse, constată cu satisfacție că nu e străin de materie, și că va putea avea un rol în comisie.

Știa și diurna ce va primi-o și, cu creionul în mână, făcu o nesfârșită serie de socoteli. Va lua și pe nevastă-sa, fiind, în parte, și meritul ei că va putea trece granița.

Da, calculase din fir în păr, afară de câteva cheltueli neprevăzute. Aveau să-i rămână bani, nu glumă!

* * *

Comisia avea să plece peste două săptămâni. În răstimpul acesta Ion Albu mai călători de două ori la București. Trebuiau multe lucruri pentru o călătorie în străinătate. Ceilalți membri ai misiunii erau toți oameni subțiri, cari își vor duce și ei nevestele. Și familia Albu trebuia să țină seama de societatea cu care avea să călătorească și să petreacă împreună. Erau în perspectivă, la Roma, recepții, vizite oficiale, banchete.

Un libel de o sută de mii de lei se topi cu pregătirile, dar lui Albu nu-i părea prea rău. Avea să-i pună la loc indoit, la întoarcere. În sfârșit, e nevoe și de jertfă, dacă voești să intri în lumea mare, și să ieși din obscuritatea deputatului de duzină!

În preseara plecării, Albu primi o telegramă.

— Te trezești că au schimbat itinerarul în clipa ultimă, zise el arătând Virginiei depeșa.

Telegrama vestea demisia guvernului.

Deputatul îngălbeni.

Doamna nu voia să creadă.

— Gluma unui idiot, zise ea. Cum să cadă acum, în preseara plecării misiunii?

— E adevărat că nu s'a vorbit nimic despre o astfel de posibilitate. Pare absurd — răspunse Albu, mai prinzând inimă. Trebuie să trec pela prefectură, să văd.

— Apoi da, mai fă-te și de răs acum! Și doamna rupse în bucațele telegrama, și continuă cu împachetarea.

Ion Albu o privi un răstimp, apoi, de-odată, simți că i se face rău. Junghiul ce i se puse la citirea telegramei, îl săgetă iar, mai tare. Iși făcu de lucru în odaia vecină, își luă pardesiul, pălăria, și porni, șovăind, la prefectură.

Știrea era adevărată. Erau convocați telegrafic parlamentarii, noul guvern avea să li se prezinte, și dela felul cum va fi primit de majorități depindea disolvarea sau nu a parlamentului.

— Mofturi! o formalitate! zise prefectul. Parcă majoritățile o să susțină un guvern în afară de partid! Se pregătește dictatura, domnule, asta e!

Acasă, Virginia blestemă un răstimp, apoi se agăță de o rază de nădejde.

— Votați-l, fire-ar al dracului de guvern! Nu primiți disolvarea! Pune-te în fruntea tuturor și dați-i vot de încredere. Vei fi luat în seamă și, poate, tot o să plecăm. Da ce? Noi suntem de vină dacă a căzut guvernul?

Ion Albu plecă la București cu acceleratul de seara. Nu mai avea nici o nădejde. Știa că vine disolvarea.

Era ca bătut. De altfel așa erau toți parlamentarii pe cari îi întâlneai în tren.

Când văzu cum stau lucrurile, se îmbolnăvi în lege; îl rupea la inimă libelul mistuit. Și, din când în când, ofta, zicând colegilor din vagon: „Nu se plătește să trăiești într'o țară, în care nu există nici o continuitate“.

ION AGARBICEANU

FLOAREA PE CARE MI-AI ÎNTINS-O...

Floarea pe care mi-ai întins-o ieri, în cimitir,
mi-a adormit ca o amintire de mângâiere în palme.
Acum spre buzele îndumnezeite de 'nceputul veștejirii,
sângele verde nu-și mai urcă, sfântă, prospețimea.
Un zâmbet șters dacă mai stăruie'n corolă,
un gest pierdut, o urmă de parfum...
— Floarea pe care mi-ai întins-o, va muri.

Petalele cred că visează'n somnul lor
spre vecinicul azur avânturi viitoare,
creșteri mai drepte,
culori — lumini, parfumuri eteree, —
petalele visează de pe acum metamorfoze și mai pure.

O, dacă floarea mi-ar vorbi din somnul ei
cuvinte de parfum și claritate!...
Dar vechea ei mireasmă s'a stins ca o părere
și mierea nu va mai chema nici o albină...

Palmele mele tremură,
palmele mele's dure ca o scoarță,
iar ființa ei e numai gingășie.
O, floare, lasă-mă să te ridic la ochii umezi
și visul să-ți hrănesc cu șoapta lacrimilor.

N. CARANICA

GENERAȚII VECHI ȘI GENERAȚII NOUĂ

Trăim într'o epocă de mari transformări sociale, economice, politice și morale. În fiecare zi se pun alte și alte întrebări la cari trebuie să răspundem. Dintre toate însă problema omului este cea mai interesantă și mai hotăritoare. Așa se explică faptul că problema generației noi niciodată n'a fost mai mult discutată ca în aceste zile prezicătoare de schimbări.

Deși există un raport strâns între bunic, tată, fiu și nepot totuși se admite o diferențiere dela unul la celalalt, nu numai în vârstă, ci și în gândire și în acțiune. Cei mai mulți istorici admit că există o ritmicitate în succesiunea *perioadelor biologicoculturale*. Valorile biologice se acumulează în anumite timpuri într'un anumit fel, încât data nașterii cuiva determină calitatea lui. Trebuie să fim seama însă și de modificările provocate de influența mediului; școala aspră a vieții creează generații rezistente și active.

S'a spus — și nu fără temei — că *ritmul biologic* și *ritmul istoric* ar avea aceeași cadență, care se măsoară cu 30 de ani. Treizeci de ani sunt necesari, ca o generație nouă să apară și o mentalitate veche să dispară.

O nouă generație se remarcă mai ales prin o unitate de credință, de interese și de acțiune. Condiții egale de viață și condiții similare psiho-fizice favorizează elaborarea aceluiași ideal și a acelorași înfăptuiri.

Dacă ritmul biologic și cel istoric, printr'o coincidență fericită, creează condiții optime, atunci prin aceeași pregătire intelectuală, morală și fizică, prin însumarea și utilizarea în aceeași direcție a tuturor energilor, se naște o *generație pozitivă — creatoare*. Această generație stăpânește epoca ei prin continuarea unei tradiții consacrate și prin determinarea unor transformări constructive. Dacă însă ritmul biologic este inferior și ritmul istoric defavorabil, se nasc mai multe curente în mijlocul aceleiași generații, cu scopuri diverse și chiar opuse. În astfel de vremuri de prefaceri generația nouă nu este omo-

genă. Avem, în adevăr, în asemenea epoci, de obicei, o *generație romantică-gânditoare*, mai mult pasivă, irosindu-și forțele în sbucium lăuntric, în „*pertractări*“, o generație puțin capabilă de acțiune. Această generație intermediară, în cazul cel mai bun, pregătește terenul unei *succesiuni pozitive-creatoare*, sau ea scoate la suprafață, prin paralizarea energiilor constructive, o *generație negativă-destructivă*.

Astfel deosebim generații *politice* și *sociale*, cari determină marile prefaceri de domeniul vieții publice, și generații *literare*, *intelectuale* cari, meditănd, nu fac decât să strângă și să fermenteze materialul pentru urmașii meniți să-l cristalizeze în realizări.

După concepția biologică, vârsta are nu numai un conținut fizic, ci și unul spiritual. *Generația nouă* care cuprinde vârsta *dintre 15 și 45 de ani* este formată, după Günther, din două grupe. Întâia grupă este *generația tânără propriu zisă*, și cuprinde vârstele dela 15 până la 30 de ani. În această perioadă de receptivitate tineretul este doritor de fapte, idealist, cu lozinci multe și se pregătește pentru viață. Trăiește dela 15 la 25 de ani o epocă romantică, cu aptitudini multiple, iar la 25 ani stă gata să intre în viață. În această *vârstă de 15—30 ani* tineretul din toate țările prezintă numai credințe și se aseamănă foarte mult în manifestările lor spirituale, adăpându-se la aceleași izvoare ale științei și vieții.

A doua grupă a generației noi este *vârsta dela 30 până la 45 de ani*, care a intrat în viață și este la posturi de răspundere, ori cel puțin ar trebui să fie, dacă nu i s'ar închide drumul. Acesta e gruparea, care trăind viața pe deantregul, determină istoria și ale cărei aspirații și fel de acțiune variază după țări. Aceasta este generația activă intrată în lupta vieții, spre deosebire de tineretul pasiv, care asimilează încă și se pregătește.

Generația veche are vârstele *dela 45 până la 75 de ani*. Și aici avem două categorii. Întâia este a celor *dela 45 până la 60 de ani*, care se găsește la locul de cea mai *înaltă răspundere*, având o experiență bogată. Deși refractară, în general, această grupă este totuși capabilă încă de înaintare. A doua grupă are *60—75 de ani*. Ea se *pregătește de retragere*, fără să știe alege totdeauna momentul cel mai potrivit pentru această operație. Această din urmă grupare, pe lângă toată bunăvoința și dorința ei de a ținea pas cu evoluția vremii, se complăce în aplicarea unor formule perimate și neeficace.

Generațiile se succedeză în ritmul determinat de valorile biologice și de factorii materiali ai mediului. Generațiile noi bine pregătite fac un pas înainte, încadrându-se în ritmul general mondial și în ritmul specific al țării respective, iar generațiile vechi conștiente

păstrează și transmit patrimoniul câștigat și calitățile biologice moștenite, cedând locul lor celor tineri la momentul cel mai oportun. Numai prin această succesiune ritmică se poate asigura o evoluție armonică. Numai o armonizare a valorilor celor două generații permite o evoluție dătătoare de energie pozitivă, câtă vreme o disarmonie în această privință are drept urmare acele strâmtări de alvie cari duc la inundații catastrofale și la anihilarea forțelor celor mai rodnice.

Fiecare epocă are mai multe tipuri de oameni, însă unul este tipul care conduce. În cele câteva milioane de ani ai tragediei omului, s'au perândat multe generații, însă în toate epocile una a fost care i-a dat acestei epoci semnul distinctiv, semnătura descifrabilă. Până la *omul social* al zilei de azi a defilat pe scena istoriei *omul instinc-telor*, *omul războinic*, *omul credincios*, *omul științei și omul economic*. Omul în cursul istoriei a fost stăpânit de concepții foarte variate și a utilizat cele mai felurite arme pentru ajungerea scopurilor fixate. Azi, de exemplu, el încearcă să se elibereze din sclavia materiei și a banului și tinde spre o dreptate și răspundere socială, prin subjugarea acestora. Așa este omul, totdeauna în căutarea fericirii și a adevărului.

* * *

Această succesiune a generațiilor o constatăm în istoria fiecărei națiuni. La noi s'au succedat în ultimele două veacuri respectând aproape ritmul de 30 de ani, generația conștiinței de om (Horia, Cloșca, Crișan 1784), generația conștiinței naționale (Tudor Vladimirescu, 1821), generația democratică-revoluționară (Goleștii, Brătienii, Bărnauț, Iancu, 1848), generația politico-culturală (Creangă, Caragiale, Maiorescu, Eminescu, Junimiștii, 1877), generația unității naționale (Ionel Brătianu, Iorga, Maniu, Goga, 1900) și e în plină pregătire *generația idealului național (1930?)* menită să cimenteze, să consolideze statul nostru național.

Generația veche de azi, dela 45 de ani în sus, după împlinirea idealului național nu s'a menținut la nivelul momentului istoric. Pe cât de pregătită a fost ea sufletește în primele zile ale manifestării ei, pe atât de nepregătită s'a dovedit mai târziu din punctul de vedere tehnic și al conducerii. Divizată în partide politice, în coterii de interese, ea nu a putut vedea mai departe decât până la interesele mici ale partidului respectiv și ne-a dat tristul spectacol al supralicitărilor în lupte destructive electorale. Iar din acest duel între „aleșii neamului” poporul satelor noastre a ieșit înfrânt în nădejdi, zăpăcit și demoralizat. Tineretul a fost și el întrebuițat ca material

electoral, iar dacă a îndrăznit să se gândiască, să se miște cu capul și pe picioarele sale, a fost ori narcotizat cu eterul promisiunilor, ori pur și simplu desființat sau declarat „bătrân” și încorporat în cadrele disciplinei de partid.

Generația nouă dela 15 până la 45 de ani, deși unită prin evenimentele războiului și ale perioadei de după războiu, adică victoria, urmată de criza economică și morală, nu este totuși omogenă.

Generația nouă de front, cum numește Günther seria dela 35 până la 45 de ani, a intrat în războiu, deși pe multe fronturi, însă cu același ideal al unității naționale. Intorcându-se acasă, ea s'a așezat în deosebite posturi, trecând însă prin controlul partidelor politice. Prin politică, prin așteptări în anticamera șefilor, au ocupat tinerii situații, punându-se astfel la dispoziția generației bătrâne. Acești oportuniști risipiți în toate partidele sunt la remorca șefilor și ei aparțin astfel mai mult generației vechi. Dacă îndrăznesc totuși din când în când să apară în arenă, aceasta o fac după ce au primit „biletul de permis” dela seniori.

Generația nouă de după războiu, cum numește același savant citat tineretul propriu zis de azi (15—24 de ani), trăind în epoca tuturor crizelor și a lipsei complete de respect față de autoritate, bombardată cu cele mai variate teorii economice, sociale și politice, nu are o orientare precisă și, inclinată mai mult spre materialism, ea stă zăpăcită în fața icoanei înspăimântătoare a șomerului, care prin distrugerea lumii vechi vrea să creeze o lume nouă. Ea se cumpănește astfel buimăcită între dreapta și stânga.

Cea mai interesantă vârstă pare a fi și la noi *generația tânără din războiu (25—35 de ani)*. Această grupă este în căutarea unei orientări. Pregătită în carieră, ea se caracterizează prin profunzime în cele spirituale, conștiința cauzalității în cele materiale și, condusă de un simț practic, ea are dorința realizărilor. Iubitoare de țară și de neam, ea nu este însă lipsită de un simț fin de dreptate socială, lucrează conștiincios în laboratoare, în institute, și din când în când și în „forum”, în cadrul colectivității, reface unde se dărâmă și este prezentă unde se construște. Din această grupă — așa cel puțin se speră pretutindeni — vor răsări conducătorii de mâine, conducători cu concepție și răspundere biologică, națională și socială. După toate prevederile această *grupare de sinteză și de acțiune* va forma coloana vertebrală a generației noi sortită să facă o Românie Mare fericită și eternă. Pentru ca această generație să se închege, e nevoie încă de vreo 10—15 ani. Acești ani trebuie însă bine utilizați, căci am pierdut până acum 15 ani mai mult în discuții, decât în fapte.

IULIU HAȚIEGANU

ARON FLORIAN ȘI ORIENTAREA LITERARĂ A „TELEGRAFULUI ROMÂN”

Apariția „Telegrafului Român” se integrează în linia de înfăptuiri rodnice ctitorite de marele Arhiereu Șaguna pe seama culturii neamului nostru din Ardeal. Isvorit din strădania generoasă a vrednicului reformator, acest ziar contribuie la croirea unei alvii mai largi de dezvoltare culturală în ținutul amorțit și sărac al Ardealului din secolul trecut.

Activitatea lui, strâns împletită cu evoluția politică și culturală de după 1848, s'a desfășurat în epoca cea mai avidă de idei de pro-pășire, în care se simțea mai imperios necesitatea gazetelor ca instrumente civilizatoare „care să pună și pe poporul român în relațiune cu lumea și cu tot ce se face și se întâmplă întrânsa, spre a i se înălța și lui spiritul și spre a i se deștepta puterile sufletești și trupești ca să știe ce și cum trebuie să lucre pentru cultura și fericirea sa”. după cum se exprimă, în stil clar și frumos, Aron Florian¹⁾, întâiul redactor al „Telegrafului Român”. În aceeași „Prenumeratiune”²⁾, din care am luat și caracterizarea de mai sus, el stăruie să arate necesitatea și importanța unei gazete în lupta pentru înălțarea culturală a neamului.

„Folosul ce se revarsă asupra culturii poporului din citirea gazetelor, este atât de mare și însufleșit, încât foilele acestora periodice s'au pornit cu toată dreptatea ca niște isvoare nescicate de învățătură,

1) Numele lui de familie este *Florian* și nu Aron sau Aaron, cum greșit figurează în A. Pumnul, *Lepturariu* IV, partea II, pag. 46; V. G. Pop, *Conspect asupra lit. rom.*, partea II; Gh. Adamescu, *Istoria literaturii române*, și *Contribuțiuni la Bibliografia Română*; A. Veress, *Bibliografia Română-Ungară*, II, pag. 317; N. Georgescu-Tistu, *Bibliografia literară rom.*, etc.

2) „Prenumeratiune” la *Telegraful Român*, gazetă politică, industrială, comercială și literară, din 8 Dec. 1852. Întâiul număr al gazetei apare în 3 Ian. 1853. În anul acesta s'au împlinit deci 80 de ani dela apariția lui.

luminare și binecuvântare. În adevăr foile gazetelor prin ușurătatea lor „sboară cu lesnire din mână în mână, prin noutatea lucrurilor ce aduc ațăță curiozitatea cititorilor, prin felurimea ideilor și cunoștințelor ce cuprind împodobesc mintea, îmbunătățesc inima, îndreptează spiritul, prefac năravurile, formează caracterul și perfecționează atât viața privată, cât și cea publică a unui popor . . .

Ostenelile acelor bărbați plini de căldură, cari au asudat pe câmpul acesta larg al publicității române, sunt tot atâtea *jerffe frumoase ce s'au adus la altarul fericirii poporului român.* Ne bucurăm din inimă că Românul a ajuns astăzi în stare de a cunoaște, că gazeta și pentru dânsul este o lipsă de cele mai simțite, citirea ei o *trebuință ca pâinea de toate zilele și învățătura ce ea cuprinde, o școală bogată pentru folosul și pentru viața practică a sa.* Dorind din inimă a împlini, după putință, această lipsă și trebuință ce se simte din zi în zi tot mai adânc, am hotărît a intra și noi în drumul cel greu al publicității și a da la lumină o gazetă, care să contribuie la învățătura și folosul poporului român“.

Înșirând apoi patru domenii de activitate, domeniul politicei, al comerțului, al industriei și al literaturii, pe cari le va cultiva în special ziarul, A. Florian precizează astfel programul noii publicații:

„Tendința acestei gazete va fi: a împărtași poporului român din politică, industrie, comerț și literatură idei și cunoștințe practice, potrivite cu timpul și amăsurate trebuințelor lui, a-l învăța ca să-și cunoască pozițiunea și drepturile, ce-i sunt asigurate în stat, a-l lumina asupra intereselor, care taie în viața privată și publică a lui și a-i mișca activitatea puterilor fizice și morale, a da direcțiune spiritului lui cătră tot ce contribuie la înaintarea și dezvoltarea sa, și a-l convinge că numai prin îmbunătățirea stării sale materiale și morale poate ajunge la cultură și fericire“.

Realizarea acestor 4 puncte de program, în epoca lui Șaguna, a mai fost studiată³⁾. Aici încercăm o cercetare mai amănunțită a părții literare a „Telegrafului Român“. În aceeași „Prenumeratiune“ se spune că din „sfera literaturii“ în ziar „se vor publica cărțile, cari ies din tipar, cu recenziuni scurte despre valoarea lor intrinsecă, și despre stilul și limba, cu care sunt scrise. Se va arăta câteodată lipsa și trebuința acelor cărți, ce opiniunea publică și neapărata trebuință le cere ca să se lucreze și să se dea la lumină pentru învățătura și folosul poporului român. Se vor publica din când în când poezii fugitive ușoare, cu luare aminte la arta, spiritul, gustul și simțământul,

³⁾ I. Lupaș, *Mitropolitul Andrei Șaguna*, monografie istorică; *Contribuțiuni la istoria ziaristicii românești ardeleni și Activitatea ziaristică a lui A. Mureșanu.*

cu care sunt lucrate. Pentru varietate se vor publica miscelile, curioase și orice alte scripte prozaice interesante, din câmpul cel întins al literaturii și proporționate spațiului din coloanele gazetei”.

Aron Florian, unul dintre cei mai buni stilști ai „Telegrafului Român”, redactând numai primele opt numere⁴⁾, scrie următoarele 4 articole: 1. *Telegraful* (nr. 1—2), 2. *Gazeta, Jurnalele* (nr. 3—4), 3. *Agricultura, Economia de câmp* (nr. 5—6) și 4. *Ce s'a scris și s'a tipărit pentru poporul român? Și cum s'a scris și tipărit?* (nr. 7—8), cari caută să satisfacă cele 4 puncte din programul ziarului. Dintre acestea, demn de reținut este mai ales ultimul, privitor la limba și literatura română. Articolul este scris într'o românească pură și într'un frumos stil literar, cum greu am mai putea găsi, în acest timp, în Ardeal.

Adevărata valoare a acestui articol constă însă în ideile ce le exprimă asupra limbii, în partea a doua, intitulată: „Cum s'a scris și s'a tipărit”. Sunt idei cărora le va da o mai mare amploare, mult mai târziu — la 1868 — Titu Maiorescu, care le va încorpora în sistemul său de luptă pentru inaugurarea unei „direcții noi” în cultura românească. Vom arăta altădată că această „direcție nouă” se va altoi în Ardeal mai întâi prin intermediul „Telegrafului Român”.

Ideile lui Aron Florian sunt remarcabile. Ele duc la stabilirea etapelor de pregătire a terenului pentru infiltrarea spiritului nou. Având în vedere haosul lingvistic și timpul în care răsună acest semnal de îndreptare, valoarea acestui articol este cu totul deosebită.

Iată cuprinsul lui:

La început, A. Florian vorbește despre importanța „scrisului” și a „tiparului”, „mijloacele cele mai puternice care inlesnesc, ușurează și grăbesc cultura unui popor, măestrii cerești, cari au pironit spiritul omenesc și toate podoabele lui”. Mai departe vorbind despre literatură, are următoarea definiție justă: „Literatura unui popor nu este numai un magazin pentru păstrarea ideilor și cunoștințelor lui, ci este barometrul cel mai sigur de starea culturii lui. Acel popor care are literatură mai întinsă și mai bogată, acela este și mai cultivat”.

Se întreabă apoi, ce influență au avut aceste „măestrii” asupra culturii și îmbunătățirii poporului român. Ce s'a scris și s'a tipărit până acum și mai ales cum s'a scris și s'a tipărit? Pentru a deslega întrebările acestea, Aron Florian mărturisește că nu se va sui până la Traian, nu va pleca nici dela „epoca aceea a barbariei”, căci „în timpii acei grosolani limba română a căzut sub aceea slavonă în biserica și politică și n'avem ce arăta, în privința literaturii, decât di-

4) V. *Înștiințare de retragere*, în nr. 8.

plome scrise de principii români în limba slavonă". Punctul de plecare va fi epoca introducerii tiparului la poporul român, „pentru că de atunci se poate zice că începe și literatura română". Urmează o succintă și justă schiță a istoriei literaturii române. Se vorbește de tipăriturile religioase, pentru trebuințele religioase ale poporului, pentru că „poporul român a fost și va fi întotdeauna un popor religios și evenimentele și fatalitatea au întunecat mai mult în el simțul religiozității cu care s'a mângâiat în necazurile de față și s'a nutrit speranța pentru un viitor mai bun", apoi de cărțile profane de care mai avea poporul trebuință, (Alexandria, Floarea Darurilor) care documentează „pruncia culturii poporului român". Trecând în sfârșit la „cărțile solide" tipărite din a doua jumătate a secolului XVIII înainte, spune: „Aceste cărți au îmboldit tare spiritul românesc și au produs un folos nemărginit, dar masa poporului, care nici nu învăța mai mult, nici știa mai mult decât a ceti, se folosea foarte puțin din această literatură. Inceputul secolului al 19-lea a fost foarte productiv în literatura română, atât pentru publicul mai cultivat, cât și pentru masa poporului de jos. De atunci încoace se înmulțiră literații români și eșiră la lumină o mulțime de cărți înalte și un soi de produse literare beletristice originale și traducțiuni. Dar cel mai înalt sbor a luat literatura în anii aceștia din urmă, încât mai toate ramurile științelor înalte s'au înăvuit cu literaturile lor".

Evident însă că Florian se arată preocupat mai ales de cărțile destinate cultivării poporului.

Pentru felul de a scrie al Românilor din monarhia austriacă, Florian are cuvinte aspre. „Au fost și sunt foarte mulți scriitori români învățați și erudiți, spune el, *dar foarte puțini au scris și scriu bine*. Zicerile și expresiunile ce le întrebunțează sunt românești, *însă sintaxa, construcțiunea și stilul sunt cu totul străine*".

Același lucru îl va arăta mai târziu T. Maiorescu în „Limba română în jurnalele din Austria" (1868), în care face un aspru rechizitoriu al denaturării acestei limbi. De această „pacoste" nu scapă nici „Telegraful Român", iar A. Florian îi arată astfel cauzele:

„Acești scriitori n'au fost norociți de a studia limba română din gramatica ei, din cărțile cele bune ce s'au scris întrânsa. Neavând Românii școale înalte, ei au învățat științele în limbi străine, cum am zice în limba latină, germană sau maghiară. Limbile acestea pot să fie avute în ziceri și expresiuni; dar sintaxa lor este întoarsă, construcțiunea periodică și stilul nu e nici decum natural.

Nimica nu e mai ușor, decât ca scriitorii aceia, cari n'au studiat limba română, să fie trași de exemplul limbilor pe care le-au învățat și când scriu românește, să întrebunțeze stilul latin, german, sau

maghiar. Unii din scriitorii au împins și împing și astăzi *pacostele* aceste așa de departe, încât cu cât *întorc, sucesc și schimonosesc stilul românesc mai mult, cu atât li se pare că scriu mai bine românește*. Dar nu e așa. Limba română n'are nici o afinitate cu limba germană și maghiară și acela care, când *scrie românește, imitează stilul acelor limbi, strică limba românească*".

În continuare, A. Florian militează pentru „aruncarea slovelor” și introducerea „literelor”.

„De când s'a desrobit limba română de domnia limbii slavone, în biserică și politică, Românii și-au scris limba lor cu slove până către jumătatea secolului al 18-lea. Atunci niște bărbați înfocați, cari au studiat pe Român și limba lui, originea și toate întâmplările lui, au arătat că ar fi timpul, ca Românii să lapede slovele cari sunt străine și să îmbrățișeze literele latine sau romane care sunt ale lor. De atunci încoace, ideea de a scrie cu litere s'a popularizat atât de mult, încât astăzi tot Românul mai cultivat simte trebuința de a îmbrățișa acea idee și de a o pune în lucrare. Și într'adevăr nu numai istoria Românului, originea lui, numele lui și toate ale lui îl povățuesc ca să arunce slovele și să scrie cu litere precum au scris strămoșii săi, ci chiar limba, organismul ei, forma și materia ei o cer aceasta. Nu e nici un Român care s'a ocupat câtuși de puțin cu studiul limbii române și cu mijloacele culturii ei, ca să nu cunoască *că limba română scrisă cu slove nu numai nu se poate cultiva, ci nici că poate fi limba română. Adevărul acesta a pătruns în sângele și carnea Românului*, încât nu mai poate fi îndoială sau dispută, și pentru aceea toți cer și doresc introducerea literelor. Să le introducem dar, *numai să ne grăbim încet*, să pășim măsurat pentruca atât mai sigur să ajungem la rezultatul dorit. Să respectăm biserica și cărțile ei scrise cu slove și să nu ne atingem de dănele ca de niște lucruri sfinte. Să mai scriem cu slove pentru poporul care nu știe ceti cu alte semne și n'are nici timp, nici plăcere de a învăța literele la bătrânețe. Să pregătim generațiunea care se învață și se crește acum, ca ea să cunoască că limba română nu se poate scrie decât cu litere. Inceputul s'a făcut: copiii învață astăzi în școale din Abecedare cu litere; să urmeze acum o carte de lectură cu litere, după aceasta să vină cărți didactice cu litere și tot lucrul să-l încununăm o Gramatică cu litere. În modul acesta, nu *silă și opintirile noastre de acum*, ci timpul va introduce literele la întregul popor român”.

Ca o continuare a ideilor lui A. Florian despre limbă, aflăm în rubrica „Monarhia Austriacă, Transilvania” al nr.-ului 12 un articol nesemnăt⁵⁾ împotriva „neologiştilor”, pe cari îi compară cu acei cava-

⁵⁾ Probabil al redactorului P. Vasici.

leri cari scot „moda“ purtând chiar o haină rău croită. La fel fac anumite „notabilități“ cari prin faptul că întrebuințează cuvinte noi sau își permit să stâlcească anumite cuvinte neaoșe, determină pătrunderea lor și în scrisul altora. Autorul relevă o seamă de cuvinte ca respect în loc de respect, caritate în loc de calitate, apt în loc de act, explicând ce semnificație are fiecare și termină articolul astfel:

„Năzuința de a vârî biata limbă românească în veșmânt strein și o formă după calapoadele neologismului s'a făcut de un timp încoace atât de modernă că de va merge tot așa, în scurt timp vom veni acolo, încât să nu ne mai înțelegem unul pe altul. Scriind acestea nu ne este intențiunea a ne slobozi în natura limbei noastre și a face critică, asupra materiilor scrise după neologism, *ci scopul nostru este numai acela ca să chemăm luarea aminte a bărbaților noștri literați, ca să bage de seamă oare cuvine-se să cioplească care cum vrea la biata limbă și să o desbrace de propriile ei însușiri, ca să o tragă acuși după un calapod, acum după altul, însă nici unul potrivit firei ei. Limba noastră ca limbă trebuie să rămână în ființa ei, adică are să fie românească în firea și îmbrăcămintea ei, iar nu acuși latinească, acuși franțuzească, italienească și câte altele“.*

Am relevat aceste articole pentru ideile sănătoase pe cari le evidențiază. Considerațiunile lui Florian sunt importante mai întâi pentru că ele înseamnă începutul reacțiunii împotriva exagerărilor latinistilor și a întoarcerii la calea cea bună. În același timp ele sunt o dovadă de spiritul de îndrăzneală nouă care se manifesta la „Telegraful Român“.

D. ȘT. PETRUȚIU

PE MARGINEA REVIZIONISMULUI MAGHIAR

Revizionismul, antirevizionismul, preocupă azi mai mult decât oricând opinia publică mondială. De când politicianii și presa au dat alarma, problema începe să intereseze și la noi. S'ar părea chiar, că ea a ajuns la modă. Cam târziu, dar, în sfârșit, totuși...

Ceeace s'a neglijat în trecut, nu se poate nesocoti în viitor. Acțiunea dușmanilor de peste hotare trebuie urmărită cu atenție și replica noastră să fie totdeauna promptă, la nivel și convingătoare. Există câțiva specialiști autentici în acest domeniu, și există ceata gălăgioasă a „specialiștilor” improvizati. Aceștia din urmă pot compromite ușor o mișcare serioasă, dată fiind graba lor de a se manifesta cu orice preț, de a se pretinde „mari luptători naționali”. Tabăra adversă exploatează orice pas greșit al nostru. Lipsa de experiență și de pregătire, ușurința în selectarea argumentelor se răsbună amar. Și repararea „gafelor” e foarte anevoioasă. O greșală involuntară, acceptarea necontrolată a unui fapt, a unei teze greșite, etc., devin pentru adversari dovezi ce urmează să fie utilizate împotriva noastră.

Dată fiind indiferența opiniei publice românești pentru problema revizionistă, indiferență care a slăbit într'o măsură oarecare abia anul trecut, ai crede că însăși problema e de dată recentă. Nimic mai inexact. Adevărul reese chiar și din cadrul strămt al acestei cronici în care, ocupându-ne pe scurt de revizionismul maghiar, dăm câteva date fragmentare privitoare la istoricul acestei mișcări. În întregime, materialul este foarte vast, căci ar trebui să trecem în revistă, în mod sistematic, nu numai toată activitatea propagandiștilor unguri, ci și multiplele manifestații revizioniste din acele țări străine în care adversarii noștri și-au găsit apărători și prieteni și ar mai trebui să dăm cuprinsul atâtor lucrări apărute în Ungaria, Italia, Germania, Anglia, Statele-Unite, etc. închinată revizuirii tratatelor. Firește, nu putem face aceasta aici. Ne vom mulțumi deci cu câteva spicuiuri, vom înșira o seamă de amănunte caracteristice pentru acest subiect, abandonând pe cât e posibil manifestațiile revizioniste recente cunoscute din presă. Dar renunțând, aici, la tratarea acestui imens material, afirmăm că alcătuirea unei lucrări informative complete trebuie să fie pentru noi o mare datorie de îndeplinit. Numai având la îndemână materialul documentar necesar și lucrând sistematic, contrapropaganda noastră poate da roadele dorite. Pe nisip nu se poate clădi.

Nici cel mai iscusit scriitor, nici cel mai mare orator nu va putea să combată cu succes teza revizionistă, dacă nu cunoaște în amănunte argumentele, trucurile, mentalitatea și strategia adversarului. Mulți nu vor să înțeleagă acest lucru și în simplismul lor își închipue că frazeologia goală, patriotardă, sau apostrofarea violentă, de aici dela Cluj, sau dela București, a iredențiștilor budapestani și a amicilor lor, înseamnă „luptă antirevizionistă”. Profundă greșală. Cu asemenea mijloace nu vom ajunge niciodată la țintă.

* * *

Propaganda revizionistă maghiară a început — s'ar putea zice — în ziua semnării tratatului dela Trianon, în 4 Iunie 1920. Aceasta a fost pentru Ungaria o zi de doliu, dar și semnalul unei lupte care durează și astăzi. Chiar în acest an a pornit avalanșa memoriilor, broșurilor, hărților, statisticilor maghiare, chemate să dovedească „nedreptatea strigătoare la cer”. Această acțiune a fost favorizată, dela început, de numeroasele critici aduse tratatelor de pace de unii bărbați de stat din străinătate, nemulțumiți din diverse motive. Putem cita aci chiar cuvintele lui Asquith: „Pacea aceasta e lipsită de orice valoare. Nu este o pace adevărată (clean peace) și nici nu e în stare să împiedece războaiele de mâine”. Keynes, în cunoscuta sa lucrare: „Revision of the treaty” găsește aprecieri ironice la adresa tratatelor de pace și propune, principal, revizuirea lor. Subsecretarul de stat american Robert Lansing, care a avut un rol important la Versailles, a declarat că „nu dreptatea, ci silnicia a fost dătătoare de ton la încheierea tratatelor, cari sunt rezultatele șiretlicurilor diplomatice și a dorinței de jaf. În consecință, ele sunt absurde și inaplicabile”. Au mai adus critici violente tratatelor de pace lord Parnmore, Traveyan, Paish, Morel, Angelo Pavia, Tamapo, etc. etc., dându-se astfel, indirect, curaj revizionistilor unguri în lupta lor pentru răsturnarea actualelor stări de lucruri.

Italienii sunt printre cei dintâi cari au luat apărarea Ungariei. Seria de articole din 1921 a lui Francesco Nitti, apărută în „Il Secolo” din Milano, este o dovadă. „Sărmană, puternică Ungarie, scrie dânsul, vajnică apărătoare a civilizației și creștinătății! În ce situație jalnică ai ajuns!” Iar în alt loc: „Nici un popor n'a avut parte de un tratament atât de ticălos ca poporul maghiar. A fost ciuntit și jefuit. Împărțirea Ungariei este pagina cea mai rușinoasă a civilizației moderne”.

Dar Ungurii au reușit să câștige și pe alții. Iată câteva cazuri caracteristice. În 1922, Louis Villat, profesor al universității din Besançon, se adresează astfel publicului francez: „Cunoașteți emoționanta rugă a Ungurilor: „Crezul maghiar”? Ce ziceți apoi de hărțile lor, în care se demonstrează nedreptatea ce li s'a făcut? Comparațiile între Ungaria ciuntită și o ipotetică ciuntire a Angliei, Franței, Italiei, etc. sunt extrem de instructive. Și cât de dureroasă este întrebarea ce-o adresează ei cititorilor din străinătate: „Francezi (sau Italieni, Englezi, Americani, etc.) ați accepta voi o asemenea pace?” În 1921, Singer Berthold, consulul Spaniei din Chicago și-a început seria de articole revizioniste în răspândita „Chicago Tribune”. Spre

a dovedi „absurditatea ciuntirii Ungariei“, acest consul (despre care se spune că ar fi originar din Budapesta) a utilizat argumentul absurd al unei ciuntiri similare a Statelor Unite. Francezul Charles Tisseyre a cerut în 1923 să retrocedăm Ungariei Careii, Oradea, Aradul și Timișoara și a pretins să acordăm drepturi cât mai largi pentru minoritatea ungară din Ardeal. Jean Desthieu nu s'a sfiit să ne insulte cu trivialitate afirmând că „Ungaria a fost ciuntită în favorul unor popoare care n'au nici curaj, nici suflet, nici onoare“. În 1925, lordul Sydenham a rostit în parlamentul englez un discurs condamnând „greșala“ ciuntirii Ungariei și „aservirea ei vecinilor“. Drept curiozitate, amintim de călduroasa solie a cunoscutului explorator Fridtjof Nansen, trimisă fiilor Ungariei „ai căror frați sunt în robia statelor vecine“. Într-o cuvântare ținută la Cambridge, D. Coolidge s'a pronunțat pentru revizuirea tratatelor de pace. S'au manifestat ca revizionişti americanul A. D. Morell, francezul Guetan, președinte al Ligii drepturilor omului, Alfred Fabre-Luce („La victoire“), Alcide Ebray („La paix malpropre“), americanii Sidney B. Fay, Harry Elmer Barnes, Frederic Bausman, Francis Kellor, John S. Eward și mai ales senatorul Borah. Amiralul englez Ernest Troubridge a ținut în cadrele societății științifice „Near and Middle East Association“ o serie de conferințe despre Ungaria. Italienii De Ambrosio Mario și Carlo Antonio Ferrario („Italia e Ungheria“), Annie Besant, celebra conducătoare a teosofilor, lordul Doverdale, fost ministru de finanțe în guvernul Asquith, deputatul francez Julien Durand, senatorul italian Dr. Benedetto Cirmeni, sunt deasemenea revizionişti. Să mai înșirăm și alte nume? O putem face, dar credem că este inutil.

Mișcarea revizionistă a câștigat amploare mai ales prin campania de presă a lordului Rothermere începută în „Daily Mail“. Campania a pornit cu faimosul articol „Locul Ungariei sub soare“ (Hungary's Place In The Sun), apărut în 21 Iunie 1927. Au urmat nenumărate polemici, studii, dări de seamă, etc. în ziarele lordului Rothermere, care au sprijinit totdeauna tendințele revizioniste ale Ungurilor. Lordul Rothermere pretinde că Ungurii ar accepta actuala stare de lucruri, dacă li s'ar retroceda unele teritorii. Astfel, spre exemplu, România să cedeze Ungariei un teritoriu cu vre-o 600.000 maghiari, cuprinzând Timișoara, Aradul, Oradea și Careii.

Un alt punct de sprijin al iredentiştilor dela Budapesta este faimoasa atitudine a lui Mussolini în chestia Ungariei. Se știe că dictatorul Italiei a încurajat totdeauna în mod fățiș revendicările ungare. Filomaghiarismul Ducelui e vechiu. Încă în 1921, când era simplu șef-redactor, a acordat ziarelor maghiare și în primul rând lui „Pesti Hirlap“ interviewuri în care a îndemnat Ungaria să lupte împotriva tratatelor. Colaboratorii Ducelui secondează de altfel sistematic intențiile revizioniste ale șefului lor. Directorul Presei din Roma, contele Capasso Torre, în articolele apărute acum câțiva ani în „Politica“, și-a exprimat regretul că, la Trianon, Italia n'a putut contrabalansa cu succes politica antimaghiară a Francezilor. Presa fascistă susține, că Franța a „distrus“ Ungaria, deoarece știa că această țară nu va fi niciodată dispusă să facă jocul Francezilor, adică să facă o politică antigermană.

În ultimii ani, numărul scriitorilor revizionişti, încurajați de atitudine tot mai categorică a guvernului italian, de agitațiile lui Hitler și, recent, de acordul italo-englez, a devenit atât de mare, încât nu-i putem cita nici măcar cu numele. Totuși, vom face excepție cu lucrarea „senzațională” a fascistului Franco Vellani Dionisi despre „problema teritoriului transilvănean”. Acest năstrușnic autor nu se mulțumește cu planul Rothermere, ci, în generositatea lui fără margini, ar dori să sacrifice cele mai românești județe din Munții Apuseni și Câmpia Ardealului, spre a se crea astfel un coridor maghiar până în Secuime, cuprinzând între altele Zălaul, Clujul, Târgul-Mureș și Brașovul. Planul acesta atât de ridicol a fost primit, firește, cu entuziasm de revizionistii unguri.

În Ungaria, cea mai eficace propagandă revizionistă o face însuși statul. Iredentismul este infiltrat încă în școli. Se sugerează sistematic ideea că starea de lucruri de azi e trecătoare, că recucerirea teritoriilor pierdute este o datorie patriotică ce nu poate fi amânată la infinit. Spiritul revanșard a pătruns în armată, în instituțiile de cultură, etc., ca să nu mai amintim de activitatea politică propriu zisă.

În ce privește presa, principalele organe ale revizionismului sunt: „Magyarság” de sub conducerea talentatului ziarist Milotay, ziarul romano-catolic „Nemzeti Ujság” și mai ales „Pesti Hirlap”, care își zice „cel mai răspândit ziar din Ungaria” și care și înainte de războiu a fost marele organ popular al țării ungurești.

Datorită acestui ziar — bine înțeles gras subvenționat de stat — deșantata propagandă a Ligii Revizioniste de sub conducerea scriitorului Fr. Herczeg își dă roadele chiar și în cele mai obscure localități. „Pesti Hirlap” editează cele mai multe cărți de propagandă revizionistă, publică concursuri pentru cele mai reușite poezii, nuvele, romane sau studii revizioniste, organizează manifestațiile șgomotoase dela statuile Iredentei maghiare, sau excursiile demonstrative în orașele italiene, chemate să cimenteze și mai mult legăturile între aceste două „națiuni surori”. De curând, în coloanele lui s'a inițiat mișcarea așa ziselor „Ország-zászlók” (steaguri ale țării). În piața fiecărui oraș și a fiecărei comune, se improvizează câte un tricolor urias, vârful steagului terminându-se într'o mână cu degetele ridicate spre jurământ. Steagul este înfipt în pământ adunat — zice-se — din teritoriile pe care Ungaria le-a pierdut. În nemijlocita apropiere a acestor steaguri sunt instalate și tribune. În jurul lor se adună în fiecare Duminică școlarii, cercetașii, foștii luptători etc., ascultând cuvântări incendiare și înocându-și iurămintele, că vor recâștiga teritoriile pierdute. Tot „Pesti Hirlap” a întocmit monumentală lucrare „Dreptate Ungariei”, care a apărut în nemțește, italianește, englezește și franțuzește. Volumul acesta, de proporțiile unui album, a fost răspândit în străinătate în mii de exemplare. Este o lucrare de lux, cum puține apar la noi. Pe coperta cărții, harta Ungariei apare crucificată și încununată cu spini. Piroanele sunt înfipte în părțile pe care Ungaria le-a pierdut. Cartea este împodobită cu numeroase planșe, portrete, vederi, hărți, statistici, bine înțeles tendențioase, menite să convingă pe cititori că „nedreptatea” ce s'a făcut Ungariei trebuie reparată.

Lucrări de felul acesta mai există o mulțime, fiind scrise sau de

Unguri sau de străini și servind toate același scop. Una dintre ele îi prezintă pe Maghiari ca „singurii în stare să garanteze civilizația europeană în această parte a Europei”. Altele îți „dovedesc” că Ungurii sunt infinit superiori culturalicește vecinilor. Se răspândesc hărți etnografice în care Carpații și Munții Apuseni sunt prezentați drept... teritorii nelocuite, pentru ca să iasă în evidență și mai mult pe hartă culoarea ce indică masele de Unguri ardeleni. Și, în fine, alți autori, tot atât de ingenioși, susțin că e mai firesc ca Românii din Ardeal, „analfabeți și lipsiți de cultură”, să fie sub stăpânire ungu-rească, decât ca populația orășenească, cultă, conștientă, maghiară, să stea sub cea românească. Și „argumentele” sporesc în fiecare zi.

Ce-am opus noi, ce opunem azi, formidabilei literaturi revizioniste? Nimic! Noi nu avem poate o singură carte potrivită să combată cu succes peste hotare tezele adversare. N'am crezut de cuviință să dăm străinătății nici statistici, nici hărți etnografice, nici lucrări lămuritoare. La Unguri, toată floarea nației contribuie la succesul luptei revizioniste. La noi, d. Titulescu lucrează aproape singur, împotriva unei armate întregi. De ce? Nu ne privește oare pe toți problema revizionistă? Nu este oare tânjirea aceasta o crimă, mai ales astăzi?

În orice caz, nu indiferența și inacțiunea vor aduce biruință!

CORNELIU I. CODARCEA

CRONICA AGRICOLĂ

SPRE O ALTĂ ORIENTARE A AGRICULTURII NOASTRE

Economia mondială este în criză; ramura de producție cea mai în criză pretutindeni este însă agricultura, ale cărei produse au scăzut simțitor în preț față de produsele industriale. *Supraproducția agricolă*, datorită mării suprafețelor cultivate, mai ales în țările transoceanice și sporirii producției la hectar în țările europene, apoi *ieftinirea producției* în multe țări (America, Rusia) în urma introducerii mașinismului agricol precum și *scăderea consumului*, ne-au adus o devalorizare catastrofală a produselor agricole.

Agricultura noastră este în suferință azi atât pentru că este sub înrăurirea crizei agricole mondiale, cât și din cauza lipsei de direcție precise a Ministerului de Agricultură. România postbelică cu agricultura ei profund schimbată prin reforma agrară avea de rezolvat probleme noi, mai ales când alte țări căutau cu înfrigurare sporirea și ieftinirea producției lor agricole; oficialitatea noastră n'a înțeles suflul nou al agriculturii contemporane și zece ani după războiu n'a fost în stare să dea țării un învățământ agricol practic, bine organizat, stațiuni experimentale cari să studieze clima, solul și plan-

tele noastre agricole, cooperative viabile și credit agricol ieftin. În schimb această ramură a economiei naționale și-a văzut principalele articole impuse la taxe enorme de export, pierzând apoi treptat vechea debușuri.

În concurență cu agricultura bine organizată și bine dirijată a altor țări, plugăria noastră și-a pierdut rentabilitatea; am putut rezista în acest timp numai pentru că țărani și-au subvalorat munca, și au contractat datorii, pe care apoi nu le-au mai putut achita. Am ajuns astfel fatal la conversiunea datoriilor agricole, care aduce ce-i drept o ușurare pentru cultivatorii pământului, dar periclitează mult existența creditului viitor pentru agricultură.

Trebue să dăm plugăriei noastre altă organizare, trebue s'o raționalizăm, sporind și ieftinind produsele la hectar prin introducerea de semințe selecționate, prin îngrășarea și lucrarea sistematică a pământului. Vom realiza aceasta numai prin organizarea de cât mai multe stațiuni experimentale și de ameliorare și prin înființarea școalelor practice de agricultură precum și prin intensificarea propagandei agricole, chemând aci ajutorul preoților și învățătorilor.

Dar mai importantă decât problema sporirii producției este astăzi problema desfacerii produselor; trebue ca pe de o parte agricultorii să nu producă decât ceea ce pot vinde, pe de altă parte trebue să ne străduim ca ei să încaseze cât mai mult din preț, pe care-l plătesc consumatorii. Din banii, pe care-i dă orașanul pe pâinea sa, obține astăzi plugărul doar $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$; restul îl iau intermediarii. La fructe și vin situația este și mai tristă. În alte țări se tinde la un contract direct între producător și consumator prin organizarea cooperativei, lucru la care va trebui să ne gândim și noi.

Va fi însă nevoie de o adaptare a agriculturii noastre la noile condițiuni schimbate de desfacere a produselor agricole; astfel va trebui tocmai pentru că grâul și porumbul este cultivat pe întinderi considerabile și în alte țări, care îl pot produce mai ieftin, să restrângem în parte cultura acestor cereale, introducând în gospodăriile noastre și alte plante, grație cărora vom putea spori rentabilitatea, îmbunătăți rotația și repartiza muncile mult mai favorabil. Dar un alt mare folos îl vom putea avea prin introducerea altor plante în gospodăriile noastre: vom face agricultura noastră mai sigură în productivitatea ei, căci vom restrânge în mare parte calamitățile ce s'ar abate asupra ei. Știm bine că rugina din anul trecut a produs pagube de miliarde țării la grâul cultivat la noi pe-o întindere de circa 3 milioane hectare; ce pagubă considerabilă ar fi pentru țară dacă seceta sau boalele ar aduce o compromitere a culturilor de porumb, care ocupă o suprafață de circa 5 milioane hectare?

Trebue deci să ne gândim serios ca cel puțin în unele regiuni favorabile să restrângem culturile de grâu și porumb, introducând în cultură și alte plante agricole și anume din acelea care, cu toată criza, au putut fi vândute și din acelea pe care le importăm.

Astfel cultura trifoiului de sămânță, a ierburilor de sămânță, a plantelor aromatice și medicinale, a plantelor textile (înul, cânepa), a plantelor uleioase, a pomilor, etc. s'au dovedit a fi rentabile și ele merită atenția specială a agricultorilor noștri. Transilvania este

din fericire regiunea care se potrivește pentru cultura mai tuturor acestor plante. Putem apoi intensifica creșterea păsărilor, exportul păsărilor tăiate și al ouălor fiind încă rentabil.

Pentru ca această altă orientare a agriculturii noastre să aibă rezultatele dorite, trebuie ca Ministerul de Agricultură să dea îndrumări precise diferitelor regiuni, schițând directivele de activitate pentru toate instituțiile agricole din țară.

Zile mai bune poate aștepta agricultura noastră, dar numai printr'o puternică sforțare de adaptare la ritmul vioiu de progres agricol marcant în orice țară și la condițiunile de desfacere atât de diferite față de epoca antebelică.

N. SAULESCU

CRONICA ECONOMICA

CREDITUL, BĂNCILE ȘI CONVERSIUNEA

De vre-o doi ani de zile incoace toate mințile sunt frământate de problema asanării datoriilor agricole. Toată lumea discută cu aprindere această chestiune spinoasă, dar puțini sunt acei cari i-au pătruns tainele.

La ce se reduce, în definitiv, asanarea datoriilor agricole? La un complex de dispoziții și măsuri legale în vederea ușurării sarcinilor datornicilor agricoli. Dar definiția aceasta sumară interesează foarte puțin. Ceeace trebuie să ne intereseze pe toți sunt cauzele cari au provocat necesitatea măsurilor de asanare.

După părerea noastră, pricina de căpetenie a haosului de azi trebuie căutată în *subreda și haotica organizare a așezământului de credit al României de după războiu*. Pornind dela această constatare voim să precizăm pe scurt condițiile necesare organizării și dezvoltării unui așezământ de credit sănătos.

Practica a stabilit două categorii de condițiuni:

1. Condițiuni de ordin juridic și legal.
2. Condițiuni de ordin economic.

Prin condițiuni de ordin legal și juridic trebuie să se înțeleagă toate acele măsuri legale și juridice pe cari statul e nevoit să le ia pentru a garanta o *cinste desăvârșită în executarea obligațiunilor dintre debitori și creditori și în organizarea, funcționarea și administrarea instituțiunilor de credit*.

În ceea ce privește condițiunile de ordin economic, ele se pot rezuma în: *liniște socială, continuitate organică de stări sociale și politice și în existența unor împrejurări normale economice*. Este îndeobște cunoscut că circulația capitalului se face ușor în timpuri de calm social, politic și economic, iar obținerea de împrumuturi în condițiuni avantajoase de dobânzi este în funcție de conjuncturi economice favorabile.

Tot practica a mai dovedit că e bine să existe *instituțiuni speciale de credit pentru fiecare ramură de producție în parte*, deoarece

nu toate aceste ramuri utilizează capitalurile luate cu împrumut pentru investițiuni pe termen scurt. Dacă în comerț, de exemplu, banii ce se plasează în mărfuri se recuperează în timp scurt, maximum un an, printr'o circulație rapidă, nu tot astfel se prezintă situația în agricultură și industrie. În aceste din urmă îndeletniciri economice majoritatea capitalurilor se plasează în investițiuni pe termen lung — pământ, clădiri, mașini, etc. — iar recuperarea lor este cu mult mai greoaie, necesitând un termen mai îndepărtat. A utiliza creditul băncilor comerciale în aceste ramuri ale economiei constituie o enormă greșală și iată de ce: băncile comerciale utilizează în mare parte fonduri străine, împrumutate pe termen scurt — credite de reescont, depuneri spre fructificare, etc. — pe cari nu le pot utiliza, fără riscuri, decât numai în plasamente pe termen scurt. Nu e cazul deci să acorde împrumuturi nici industriei, nici agriculturii.

Se pune acum întrebarea dacă în țara noastră s'au respectat toate aceste condițiuni de bază ale creditului? Răspunsul nu poate fi altul decât un hotărît: *nu!*

Ceeace ne-a lipsit în primul rând a fost o ordine legală și juridică care să garanteze cinstita și prompta executare a obligațiilor contractuale. *N'am avut o lege a instituțiilor de credit* (bănci), ca în alte state. Rezultatul s'a văzut. Iniființarea și funcționarea instituțiilor de credit nefiind riguros reglementată, ne-am trezit chiar din întâii ani de după războiu cu toată profuziunea de bănci cămătărești, adevărate ciuperci după ploaie, răsărite în toate târgușoarele, cu capitaluri derizorii și urmărind unicul scop de a profita de naivitatea milioanele de depunători și de a exploata pe milioanele de datori.

Aceeași concluzie negativă se impune și după examinarea condițiilor de ordin economic, la fel de puțin respectate și ele. Lipsa de continuitate în viața noastră socială și politică, în legiferare, etc. sunt notorii; cât despre conjunctura economică din ce în ce mai nefavorabilă e de prisos să stăruim a vorbi. E adevărat că, în primii ani de după războiu totul fiind de refăcut după dezastrul uraganului de patru ani, cererea de produse era mare, iar piața destul de vie. Acest fapt nu îndreptătea însă nici iluzia unei continuări în același ritm, nici, mai cu seamă, întemeierea atâtor industrii, majoritatea din ele având la temelie simple ateliere de cârpeală, dar înghițind, în schimb, capitaluri și credite de zeci de miliarde.

Iluzia unei bune conjuncturi a creiat o cerere exorbitantă de capitaluri, fapt care, împreună cu nesiguranța zilei de mâine, a sporit dobânzile. Toate acestea la un loc au dat naștere cămătăriei practicate cu desinvoltură de persoane fizice, cași de societăți.

Nu e mai puțin interesant de văzut în ce chip s'a procedat în privința celei de a treia condițiuni necesare unei echilibrate gospodării de stat: iniființarea de instituțiuni speciale de credit pentru fiecare ramură de activitate economică.

Nici în această privință situația nu se prezintă mai bine. De abia în anul 1923, după ce majoritatea băncilor a fost copleșită de sarcina apăsătoare a creditelor industriale, s'a iniființat societatea națională de credit industrial. *Nu s'a crezut de cuviință, în schimb, în-*

ființarea unei instituții de credit agricol, deși principala ramură de producție a țării e agricultura.

Adăogați la acest lanț de calamități de mai sus o nesatisfăcătoare administrare a băncilor și o greșită politică de credit, din cari au isvorit o primejduire a creditului prin supracreditări (abuzuri de credit) și supraevaluarea garanțiilor de acoperire; lipsa de informațiuni suficiente asupra situației debitorilor și insuficiența controlului și a supravegherii plasamentelor. Se poate o mai greșită politică de credit decât acordarea de împrumuturi multe și fără acoperire suficientă într'o epocă de inflație și instabilitate monetară, cum a fost cazul la noi, după războiu? Cu puțin discernământ s'ar fi putut prevedea o asanare monetară cu toate consecințele ei: *creșterea puterii de achiziție a banului, scăderea valorii bunurilor afectate ca garanții, micșorarea veniturilor și reducerea capacității de plată a debitorilor.* S'ar fi putut prevedea deci și situația critică a instituțiilor de credit. În consecință băncile s'ar fi pregătit pentru vremuri grele, *creindu-și fonduri de rezervă puternice*, cari, împreună cu capitalurile proprii, ar fi putut acoperi în proporție de cel puțin 50% fondurile străine (credite și depuneri), fiind în măsură în același timp să suporte și reducerile din datorii impuse de legea asanării datoriilor agricole.

În anii când băncile realizau beneficii fabuloase, ele aveau puțința de a-și alcătui fonduri de rezervă. *Trebuia atunci să distribue dividende mai mici acționarilor și tantieme mai scăzute membrilor din consiliile de administrație*, acești nesățioși ai anilor de după războiu.

Dacă nu s'au respectat principiile de bază ale creditului și dacă nu s'a lucrat cu judecata cumpănită, faptul se datorește în mare parte insuficienței facultăților profesionale și chiar morale ale factorilor determinanți din viața politică și bancară. Toată lumea a făcut bancă după războiu, aproape nimeni n'a luat măsurile necesare consolidării așezământului de credit al României. Nu-i mirare deci că ne-am trezit cu debitori ruinați, cu depunători ruinați și cu creditul compromis.

Legea asanării datoriilor nu va reuși decât să prelungească o situație hactică, atâta timp cât la baza acesteia nu va sta și o finanțare în sensul creerii unei instituțiuni speciale, care, prevăzută cu fondurile necesare, să concentreze și să ia asupra sa toate datoriile agricole, descongestionând portofoliul băncilor adevărate, iar pe celelalte — simple ficțiuni bancare — obligându-le printr'o lege bancară drastică dar salutară să lichideze sau să se concentreze.

În tot cazul, cu protestele neputincioase ale „parlamentelor economice ale Ardealului” sau ale altor provincii, — parlamente ce nu cuprind pe adevărații factori economici, ci, în majoritate, pe cămătarii de ieri, — nu putem reveni la normal, nu vom reuși să readucem încrederea atât de necesară unui așezământ de credit.

Încrederea și redresarea se pot obține prin fapte, prin sancțiuni fără milă pentru trecut și printr'o barbară amputare a tuturor celulelor cangrenate ale organismului de credit al României.

În vremuri grele ne trebuiesc oameni hotărâți și măsuri energice și radicale.

GHEORGHE DRAGOȘ

MIȘCAREA CULTURALĂ

Cărți

T. ARGHEZI, *Flori de mucegai*. București, 1931. Cultura Națională.

Broșurica mucegaiurilor lui T. A. este o tristă realitate.

Exceptând câteva pasaje, în care forța stilistică nu se desminte și ne prinde, cartea cade'n prăvălire, în domeniul urăciunii.

Stilul este arginteală, aureală; de sub vorbe de argint, fără a sgâria apăsător, apar icoane respingătoare.

Țigani corturari, hoți liberi și hoți concentrați în închisori („Ca să poată hodini stăpânii”), bătăuși ce iute pun mâna pe cuțite apar; vin și cu parasitiilor lor, cu — „păduchii”.

Cer mila cetitorilor?

Eu n'am simțit-o, deși sunt un milos.

Câteo ochire spre lumea care-i suprimă descopere mizericordia — rece a autorului.

Sunt versuri de scuză socială, ca:

Drum bun! către groapa comună;

Țărâna vă fie mai bună

Ca domnii ce v'au osândit,

Ca preoții ce nu v'au citit. . .

Este pricină să plângem țara și publicul care crede — dacă într'adevăr crede — că acest fel de literatură merită a fi plătită și cetită, fiindcă ici și colea apare și câteo idee isteată.

G. B. D.

LIVIU REBREANU: *Răscoala*. (2 vol.) București, 1932. Ed. „Adevărul”.

Prin noul dsale roman, dl Liviu Re-

breanu a revenit pe drumul, care l-a dus spre glorie, drumul satului. Nici unul dintre scriitorii noștri, dispăruți sau contemporani, nu cunoaște acest drum mai bine decât dânsul. Țăranul creat de dsa în *Ion* și în *Răscoala* este cel mai autentic țăran din literatura română. Atât de autentic încât, fără ca autorul să fi ținut la așa ceva, el ia proporții simbolice, de o măreție impresionantă. Ion este simbolul țăranului român iubitor pățimaș de pământ, văzut individual; iar din *Răscoala* se desprinde simbolul, împurpurat de foc și sânge, al mulțimilor anonime țărănești, în lupta pentru cucerirea aceluiași pământ, de care le-a fost legată din veac existența. Mai ales noi, cei cari ne-am trăit copilăria în satul ardelenesc, ne-am putut da seama de veridicitatea tipurilor rurale ale dlui Rebreanu. Când am deschis *Ion*, am descoperit acolo pe țăran, cu toată psihologia lui de o elementară primitivitate. Un țăran în alb și negru, nici bun nici rău, ci așa cum este el în realitate. Unii dintre noi au avut prilejul să vadă acest țăran prins, în 1918, în vârtejul revoluției. Deschizând *Răscoala*, am retrăit, bine înțeles pe un plan concentrat cu o artă desăvârșită, scenele din 1918.

Răscoala este biografia — umană nu istorică — a unei revolte țărănești, în țara românească. Este magistrala prezentare a unui act de psihoză colectivă țărănească în toate etapele lui. Într'adevăr ceea ce încântă mai mult în romanul dlui Rebreanu e înfățișarea răscoalei din 1907, ca un fenomen psihic organic, cu

legile lui aparte, care îl provoacă, îl cresc și-lucid. Atât de bine a prins dl Rebreanu procesul acestui fenomen, încât revoluția descrisă de dsa e, într-o anumită măsură, o revoluție-tip, de oricând și de oriunde. Cine a aprofundat istoria revoluției franceze, sau a celei rusești își poate da mai bine seama de această afirmație. Anumite cauze, cari mocnesc de mult sub spuză, creează atmosfera potrivită izbucnirii revoltei. În atmosfera aceasta orice soun prinde, se integrează în psihicul colectiv și dă naștere la cu totul alte acte decât în mod obișnuit; se amestecă atât de mult în acest psihic, încât ți-ar fi imposibil să-l mai desprinzi de acolo, oricâte fapte ar veni să-l desmintă. În astfel de momente, de înaltă tensiune sufletească apar apoi diferiți „profeți” exaltați, și imprecățiunile lor mistice sunt foarte mult ascultate de țărani. *Răscoala* își are și ea „profetul” ei, pe Anton Nebunul, introdus acolo cu foarte multă discreție de dl Rebreanu.

Cât de departe și din câte direcții vin valurile cari se concentrează în marele torent al răscoalei! Intreg volumul I este o descoperire progresivă a acestor valuri. Ritmul povestirii este incet, greoiu. Volumul I este romanul cerut de Goethe în *Wilhelm Meister*, romanul care prezintă viața *au ralenti*. În volumul II valurile se concentrează în torentul nestăpănit care răstoarnă totul în calea lui. Nici cei mai cumiși ai satului nu-i pot rezista. Instinctele cele mai sălbatice își dau drumul. Orori, pe cari cei cari le comit, altă dată nici nu și le-ar fi inchipuit, se țin lanț. Alături de ele apar acte de eroism, împins până la sacrificiu. Nici unele, nici altele nu lipsesc din *Răscoala* dlui Rebreanu. Ritmul povestirii se precipită și el, în vol. al II-lea. Numeroase scene de un dramatism sufocant sunt prezentate cu o artă inegalată. Dintre toate mai copleșitoare sunt omorirea bătrânului Miron Iuga și înecarea în sânge a revoltaților din Amara.

Pe lângă biografia revoltei din 1907, *Răscoala* este o secțiune verticală în so-

cieratea românească din acel timp. Boeri, din generația veche, conservatoare și cea nouă, mai democratică, funcționari, militari, oameni politici, gazetari, arendași, femei dar mai ales țărani, se perândă cu toții, văzuți cu aceeași obiectivitate desăvârșită.

Fără îndoială că cei mai viguros conturați sunt țărani. Din rândurile celorlalți, autorul n'a văzut adânc — atât de adânc încât a făcut din el un simbol — decât pe Miron Iuga, bătrânul boer, împătimit de pământ ca și țărani cari-lucid. Dar între sufletul robust și elementar al lui Miron Iuga și între sufletele țărănilor lui nu este prea mare deosebire. De aceea dl Rebreanu a lucrat în pasta lui, ca într'un material cunoscut cu virtuozitatea de care a dat dovadă în *Ion*.

Mai mult încă decât în întâiul roman, dl Rebreanu și-a valorificat în *Răscoala* calitățile dsale epice. Balastul liric și descriptiv, care atârână ca o piatră grea de scrisul romancierilor noștri, a fost redus la limită. Cu toate că scriitorul se ascunde, cu o desăvârșită măiestrie, în dosul operei, bagheta lui se simte, în tot cursul povestirii. O baghetă care stăpânește și conduce cu pricepere de mare maestru vasta simfonie umană a romanului.

Ion Breazu.

IOSIF SCHIOPUL, *Contribuțiuni la istoria Transilvaniei în secolele XII și XIII. I. Țara Bârsei și Cavalerii Teutoni. II. Invaziunea Mongolilor din 1241.* Cluj, 1932. Tip. Națională.

Lucrarea dlui Schiopul pune două importante probleme de istorie ardeleană. Ne oprim puțin mai ales la cea dintâi care este mai bine studiată. Teza dlui Schiopul e categorică: În Țara Bârsei n'au fost niciodată Cavalerii Teutoni. *Terra Borza* din documente, dăruită lor de regele Andrei II, nu este identică cu Țara Bârsei. Istoriografia curentă a interpretat cu o uimitoare superficialitate documentele și tot ce s'a scris despre Țara Bârsei în legătură cu Cavalerii este lipsit de orice temei.

În istoricul problemei constată că actele de donație cari identifică pământul dat Cavalerilor cu Țara Bârsei ies la iveală abia la sfârșitul veacului al XVIII-lea. Până atunci nimeni nu știa de o acțiune a lor în acest colț de țară. Nici istoriile vechi ale Transilvaniei, nici cronicile și nici tradițiile Sașilor din Țara Bârsei nu-i cunosc.

Analizând critic cele 31 de documente referitoare la subiect, d. Schiopul observă că acestea se împart, prin derivația lor, în două grupuri distincte: unul mai mare, al bulelor papale, și celalalt, mai mic, al privilegiilor regale (1211, 1212, 1222) cu atestărilor lor în cari se dau pentru Terra Borza hotare identice cu ale Țării Bârsei. Autorul mai observă că cele două grupuri se contrazic în textele lor. Față de hotărnicia uimitor de exactă din privilegiile regale, în bule nu se dau decât indicațiuni vagi geografice. Deși cancelaria papală afirmă totdeauna că a văzut privilegiile regale, bulele nu reproduc niciodată după numele țării precizarea *ultra silvas versus Cumanos* din privilegiu. Se desprinde din ele doar atât că Terra Borza se afla undeva în regatul Ungariei, în vecinătatea Cumaniei și în apropierea Ungurilor și a Secuilor. Regele spunea, după ce i-a alungat, că a dat Cavalerilor un pământ numai de vreo 30 de pluguri, iar cel cuprins între hotarele din privilegiile regale cunoscute e de zeci de ori mai mare. Formula însăși de hotărnicie e o imposibilitate practică din cauza lungimei hotarelor. E absurdă și hotărnicia castrului *Cruceburg*. Bulele papale nu-i pomenesc niciodată numele, vorbesc numai de un castru de dincolo de munți, precizare care în schimb nu se face în privilegiu. Istoriografia săsească identifică deci fals castrul din bule cu castrul *Cruceburg* din privilegiu și pe acesta cu ruinele de lângă Telu.

Discutând autenticitatea privilegiilor regale și atestărilor lor, d. Schiopul constată că toate trei diplomele s'au păstrat numai în copii; că atestările diplomei din 1222 nu cunosc pe celelalte două diplome și invers. Contestă autenticitatea di-

plomelor din 1211, 1212, copiate în registrele Vaticanului, — cari nici ele nu sunt contimporane — cât și atestarea lor dela 1278. Diploma din 1222, compusă din aceste două și adăugită cu drepturi noi, are și mai puține șanse de autenticitate decât ele: are mai multe vicii de formă și conținut mai ales în stabilirea hotarelor și drepturilor, în sigilare și lista dignitarilor lumești dela sfârșit, a căror nume nu se mai întâlnește în alte diplome contimporane și nici nu se pot identifica. Bula papală de confirmare din același an, care nu o înseamnă după obiceiul diplomatic, ci îi reproduce numai conținutul, se află în original la Königsberg, dar nu se află în registrele papale, deci poate să fie și ea o falsificare târzie. Dintre atestările de mai târziu ale diplomei recunoaște doar autenticitatea celor dela 1280 și 1317.

Terra Borza deci nu e Țara Bârsei căci diplomele cari le identifică hotarele nu sunt autentice. Ele pot să fie reconstruite târziu după bulele papale sau după originale defectuoase, cu interpolarea unor hotare sugerate de asemănarea numerelor; reconstruiri mult mai târzii, căci la începutul veacului XIII n'au existat nici noțiunile geografice cuprinse în ele și nici Secuii în vecinătatea Țării Bârsei.

Revine apoi la părerea istoricului ungur din veacul XVIII, Ștefan Katona, că acea Terra Borza trebuie să era undeva în părțile Maramureșului, la granița Transilvaniei și Ungariei. Argumentele principale pentru această ipoteză ar fi incredințarea episcopului de Agria și nu a celui din Transilvania cu confirmarea unui decan pentru T. B. și cearta de mai târziu dintre cei doi episcopi pentru jurisdicțiunea asupra Maramureșului, care putea să pornească tot dela acest pământ. T. B. trebuia să fie apoi, după cuprinsul privilegiilor, într'o regiune minieră și expusă invaziunilor continue ale Cumanilor. Țara Bârsei nu e minieră, iar cronicile și documentele amintesc de năvăliri continue ale Cumanilor numai în regiunile maramureșene. Regele Andrei făcuse și el câteva expedițiuni în aceste părți și pro-

babel în cadrul uneia din ele a alungat și pe Cavaleri, căci altfel nu se poate explica de ce nu pomenesc cronicile nimic despre alungarea lor. În părțile Bârsei ele nu pomenesc în schimb nici o expediție și nu se poate admite ca o astfel de acțiune aparte să fi trecut neobservată.

În concluzie Cavalerii Teutoni n'au desfășurat aici opera de colonizare și civilizație care li se atribuie. Nici identificarea celor cinci cetăți construite de ei nu mai poate avea loc. Și încheie cu întrebarea: dacă nu ei, „cine a ridicat cetățile ale căror nume, păstrate în graiul poporului românesc din Țara Bârsei, mărturisesc o altă origină decât cea germană? Cine a ridicat cetățile Bran, Codlea, Râșnov, Telu, etc.?” Lăsând să se înțeleagă că populația de baștină.

Teza, urmărită îndrăzneț și cu o argumentație seducătoare, tinde să răstoarne tot ce a construit istoriografia pe această temă de 150 de ani încoace. Prin această dislocare provoacă însă și o serie de întrebări noi atât pentru locul rămas gol, cât și pentru cel nou, pe cari deocamdată le lasă fără răspuns. Nu e locul aici de a discuta temeuriile afirmațiilor de mai sus și a face observațiile de argumentație și interpretare a textelor cari se impun dela început. Ne mărginim doar la câteva obiecțiuni generale.

După toată argumentația rămâne totuși în picioare certitudinea, hotăritoare poate pentru soarta tezei, că identificarea lui Terra Borza cu Țara Bârsei s'a făcut în veacul al XIII-lea. Insuși dl Schiopul recunoaște ca autentice atestările din 1280 și 1317, deci încă înainte de 1280 exista, fals sau autentic, actul din 1222 care face identificarea și prin el și celelalte două (1211, 1212) din cari derivă. Această identificare, contemporană sau aproape contemporană, cu greu ar putea fi înlocuită fără dovezi noi și mai sigure decât acestea. Lipsind continuitatea stăpânirii Cavalerilor în pământul dăruit lor, poate tocmai această depărtare în timp e motivul că nu a intrat în cronicile săsești locale de mai târziu. O identificare mai târzie, chiar falsă, avea

mai multe șanse de a ajunge la cunoștința lor. Întrebarea de ce nu a fost cunoscută acțiunea Cavalerilor de altfel se pune cel puțin tot atât de acut și pentru regiunea Maramureșului, unde trebuiau să aibă un rol și mai important în luptele cu Cumanii.

Dar documentele încă tot nu par să fie false. Dacă argumentele pentru neautenticitatea diplomei din 1222 au mai multă verosimilitate, pentru celelalte două sunt prea periferice pentru a fi decisive. Cel puțin nu în sensul tezei, căci în privilegiile originale la cari se referă bulele papale erau cu toată probabilitatea trecute și hotarele pământului donat. Acest obicei intrase acum și în cancelaria ungurească și desigur la ele se referă bulele când cer regelui să-i reintegreze pe Cavaleri în pământurile lor *secundum limites in privilegio tuae donationis expressis*. La o eventuală falsificare poate fi vorba deci mai repede de o lărgire a hotarelor date, decât de o înlocuire totală a lor prin altele cu totul în altă parte. Depășirea hotarelor și drepturilor acordate în privilegiu a fost și pretextul alungării lor. Pentru inexistența locurilor geografice din hotărnicie, care ar fi fost un argument hotăritor pentru falsitate, nu aduce dovezi.

Privilegiile nu sunt în contradicție nici cu bulele papale, căci nu spun contrarul, decât doar unele spun mai mult decât celelalte; deci numai nu se acopăr în toate părțile lor, ceea ce poate avea și alte explicații decât falsul. Multe din observații se mai pot explica și prin practicile diplomatice, cari de altfel în tot cursul lucrării sunt prea puțin consultate.

Teza mai trebuia apoi raportată și la bibliografia specială privitoare la Cavaleri și la cercetările diplomatice ungurești mai noi. Problema cu toate acestea e foarte judicios pusă și discutată. Chiar dacă concluziile, numai cu dovezile aduse până acum, nu se vor putea menține și deci nici consecințele lor istorice nu se vor putea trage, rămân o serie de observații interesante cari cer lămuriri.

În partea a doua susține, iarăși împotriva istoriografiei de până acum, că Tătarii în 1241—1242 n'au prădat și Transilvania, deci nu mai poate fi vorba de o depopulare a ei și de o nevoie de noi colonizări după retragerea lor, ci mai repede de o deplasare de populație din Ungaria spre Ardeal, unde în timpul invaziunii a putut găsi un loc de refugiu. Ipoteza e sugestivă, dar se sprijine pe încă prea puține dovezi și pe o argumentație prea labilă pentru a-i putea primi afirmațiile.

D. Prodan.

TH. CAPIDAN, *Dialectul aromân. Studiu lingvistic*. Operă premiată de Academia Română cu premiul statului „Eliade Rădulescu”. București, 1932, pp. X—576. (Ac. Rom. Studii și cercetări, XX).

După o serie de lucrări speciale de o valoare neintrecută asupra Românilor din Tesalia, Epir, Albania și Macedonia și a graiului lor (*Elementul slav în dialectul aromân*, București, 1925; *Români nomazi*, studiu din viața Românilor din Sudul Peninsulei Balcanice, Cluj, 1926; *Fărșeroșii*, studiu lingvistic asupra Românilor din Albania, București, 1931; precum și multe alte studii și articole publicate în diferite reviste din țară și străinătate), Th. Capidan, profesor la Universitatea din Cluj, îmbogățește știința românească cu un studiu sintetic asupra dialectului aromân. Împreună cu cele două volume despre Meglenoromâni (*Meglenoromânii, I. Istoria și graiul lor. II. Literatura populară la Meglenoromâni*. București, 1925, 1928) ale aceluiași autor și cu volumele profesorului Sextil Pușcariu asupra Românilor din Istria (*Studii istroromâne, I—III*, București, 1906, 1926, 1929), lucrarea de față constituie un ciclu de studii asupra celor trei grupuri de Români sud-dunăreni răzlețiți de masa mare a Românilor dela Nordul Dunărei, studii cu care se poate mândri cu drept cuvânt școala de filologii dela Cluj.

În introducere, autorul tratează despre numele, răspândirea, tulpinele, patria primitivă, numărul, ocupațiunea, starea

culturală a Aromânilor, precum și despre rolul social și cultural pe care l-au jucat ei între popoarele din Balcani. În partea I a lucrării, trece în revistă primele încercări de a se scrie în dialectul aromân, literatura secolului al XVIII-lea din marea centru aromân Moscopole, literatura secolului al XIX-lea din Austria și Ungaria, literatura dialectală aromână modernă, apoi urmărește în mod critic studiile asupra dialectului aromân, dela începutul acestui fel de cercetări, până în zilele noastre.

Întăiele 135 de pagini ale lucrării, cuprinzând introducerea și parte I, ar trebui să fie cetite de orice intelectual român care dorește să aibă o idee clară despre viața culturală a acestei atât de încercate și atât de interesante ramuri a neamului nostru.

Părțile II și III, de o importanță științifică deosebită constituie obiectul propriu zis al lucrării. După ce determină locul pe care îl ocupă dialectul aromân între celelalte dialecte românești, autorul expune în cele mai mici amănunte gramatica istorică a acestui dialect: fonologia, morfologia, derivațiunea și sintaxa. Această gramatică istorică a dialectului aromân, de mult așteptată nu numai de filologii români, ci și de cei romanici în general, vine să umple un gol cu atât mai simțit cu cât celelalte două dialecte românești suddunărene, dialectul meglenoromân și cel istroromân, mai puțin însemnate ca număr, își au gramatica lor istorică, expusă în lucrările pe care le-am amintit mai sus.

În aceste zile de grea cumpănă, opera aceasta, scrisă concis și clar de un maestru desăvârșit în studiile lingvistice, este menită să ne întărească credința că geniul românesc, în ciuda crizei materiale și morale, este totuși capabil de muncă desinteresată, sânguincioasă și de o înaltă valoare științifică.

E. Petrovici.

Dr. N. I. ANGELESCU, *Negustorii de odinioară*. București. Tip. „Lucefărul”. Se găsesc în acest volum bogat și ele-

gant, prezentați cu o bogăție de amănunte și într-o formă desăvârșită, o întreagă pleiadă de negustori români pricepuți, harnici și cinștiți, atât din Vechea Țară cât și din ținuturile mărginașe ale Ardealului. Este o adevărată plăcere să cunoști aceste figuri de negustori încercați nu numai în tainele comerțului, ca profesioniști, ci și în dragostea de neam, de biserică și în dorul de a sprijini răspândirea civilizației și a culturii pe meleagurile românești. Ei sunt umblați prin străinătate și respectați de toată lumea pentru omenia lor și pentru truda neprecupețită cu care au contribuit la înflorirea unei vieți comerciale românești. Oricare popor civilizată s'ar putea mândri cu asemenea negustori.

Bucuria acestei descoperiri este intuiată însă de constatarea că, cinstea profesională ce caracteriza pe marii negustori din trecutul românesc a dispărut în mare parte din sufletul celor de azi. E dureros în același timp că urmașii marilor figuri ale comerțului nostru au părăsit ocupația părinților, refugiindu-se în profesii mai puțin productive. Nu-i mirare deci că nu avem încă o tradiție negustorească și că comerțul românesc este invadat de elemente străine și dăunătoare.

Credem că facem o faptă românească recomandând tuturor lucrarea aceasta, care, pe lângă că desvăluie o comoară a trecutului românesc, constituie în același timp și un indemn pentru viitor.

Gh. Dragoș.

ANUARUL Comisiunii Monumentelor Istorice. Secția pentru Transilvania. 1930—1931. Cluj, 1932. „Cartea Românească”.

Comisiunea Monumentelor Istorice, secția pentru Transilvania, gândită și organizată ca un for, care să studieze și să ocrotească tot ceceea trecutul a lăsat aici în Transilvania, în piatră, în lemn, pe icoane de sticlă, etc., condusă cu un autentic spirit de președinte de către d. prof. Alexandru Lapedatu și chivernisită de d. conf. Constantin Daicoviciu, a publi-

cat al treilea „Anuar”, pe anii 1930—1931. Aceste „Anuare”, apărute regulat dela înființarea secției pentru Transilvania a mai vechei Comisiuni dela București, sporesc sistematic cunoștințele noastre asupra istoriei artistice-culturale a Ardealului, a Ardealului românesc. Căci obiectivele Comisiunii sunt, cum e și firesc, monumentele cari au fost concepute sau realizate de gând sau de mână românească, cuprinzând în această amplă arie toate epocile dela originile dacice până în zilele noastre.

Pe lângă măruntele informații, susținute însă în spirit științific, ale dlor I. Marțian, *Paladiul din Turda*; M. Roska, *Depozitul de bronz dela Uriul de sus*; Silviu Dragomir, *Ctitorii bisericii din Bârsău*; Ioan Moș, *Cea mai veche biserică din Săliște*, — de un interes roman-arheologic sunt studiile dlor C. Daicoviciu, *Micia I. Cercetări asupra castrului și Em. Panaitescu, Monumente inedite din Largiana*, cari, pe baza noilor săpături și cercetări asupra epocii romane, dau la lumină interesante date privitoare la timpul dominației romane. Pentru epoca anterioară, a neamului autohton dacic, lămuriri noi aduce, în urma săpăturilor întreprinse sistematic asupra cetăților dace, d. D. M. Teodorescu, în *Cetatea dacă dela Grădiștea Muncelului. Lupta dela Posada, 1330*, — conferință ținută în cadrele „Astrei” de d. prof. I. Lupaș — adunând toate știrile privitoare la acest „botez de sânge al independenței românești”, evocă într'un frumos stil istoric această luptă epocală care a desfășurat Țara Românească de regatul ungar. O contribuție foarte prețioasă la studiul bisericilor românești și la arta populară în lemn este studiul d. Atanasie Popa, *Biserici vechi de lemn românești din Ardeal*, care prezintă cu o metodă serioasă 8 biserici, mai ales din nordul Ardealului.

Un merit deosebit al acestui Anuar constă în limpezimea reproducerilor fotografice. În domeniul artei imaginea este de o covârșitoare importanță. Varietatea materialului precum și frumusețea

expunerilor il fac să depășească îngustele cadre ale specialiștilor, interesând deopotrivă pe toți iubitorii de artă.

A. Decei.

Reviste

VIATA ROMĂNEASCA, a. XXV, Nr. 1—4. După o tăcere îndelungată, întreprind de trecătoare încercări de reparație, V. R. mutată la București și-a găsit, în sfârșit, se pare, indrumarea în stare a-i garanta o viață statornică și în acord cu orientarea ideologică a vremii.

În conștiința literară a țării revista aceasta era așa de strâns legată de numele d-lui Ibrăileanu, încât nu fără melancolie citești articolul retrospectiv al d-sale din fruntea întâiului nr. (*după 27 de ani*), articol în care se anunță o schimbare la cârmă.

Despre criticul ieșean s'a spus de multe ori că n'are un „sistem”, că scrisul lui e lipsit de „unitate”. Un sfert de veac de continuă veghe, de fecundă activitate de animator, capabilă mereu de a se înnoi și izbutind astfel, să facă din această publicație un „summum” al vechii noastre literare — nu este aceasta cea mai înaltă satisfacție la care poate râvni un critic literar?

Noua conducere (M. Ralea pentru partea ideologică și G. Călinescu pentru cea literară și artistică) a imprimat revistei un caracter foarte viu, foarte mobil. Prea mobil și prea eclectic, poate. Aspectul cronicelor e așa de variat și numărul informațiilor așa de mare încât revista pare mai de grabă un „magazin” decât o publicație cu precumpănitoare preocupări estetice, cum era înainte. Este chiar în înfățișarea grafică a revistei ceva din mobilitatea trepidantă a conținutului. Totul e însă chestie de optică și de obișnuință. Important însă e faptul că varietatea materialului este dominată de autoritatea intelectuală a conducerii.

I. Chinezu.

BOABE DE GRAU (Anul 4, N-rele 1—3).

Întrată în al 4-lea an de existență, revista condusă de dl *Emanoil Bucuța*, continuă să-și îndeplinească rostul ei firesc, de a înfățișa în condiții perfecte de redactare și tehnică, totalitatea manifestărilor de cultură românească.

Astfel în cuprinsul celor trei numere ale anului în curs, cititorul face cunoștință cu colecțiile de artă dela Institutul de studii clasice din Cluj, unde se adăpostește, pe lângă valoroasa pinacotecă a donatorului *Virgil Cioflec*, o interesantă colecție de artă medievală și modernă (*V. Vătășianu*); cu vechi mănăstiri și biserici păstrătoare de comori artistice și amintiri istorice (Biserica din *Viorești de Maria Golescu*; Mănăstirea *Zamfira* de preotul *N. M. Popescu* și *Adrian Maniu*; biserica Sf. *Mihai* din Cluj de *L. Kelemen*); sau cu instituții și muzee, ce oglindesc activitatea științifică românească (Societatea *Regală Română de Geografie de Vintilă Mihăilescu*; Muzeul național de *Istorie Naturală* din *Chișinău* de *I. Lepși*, etc.).

Articolul documentat, însoțit de atrăgătoare fotografii, al prof. *Al. Borza*: Monumentele naturii în România, e o excursie recreatoare printre atâtea daruri naturale, cu care țara întregită e înzestrată; iar cel al dlui *Henri Stahl* ne face să poposim îndelung în acel minunat sat din țara *Oltului*: *Drăgușul*, cercetat cu atâta luare aminte de Institutul social român.

Cronica, ca totdeauna variată și imbelșugată, cu priviri sintetice asupra mișcării culturale dela noi și de peste hotare, suplimentele de literatură străină (*Frusalia* de *Fabio Tombari*, *Stânca Roșie* de scriitorul grec *Grigorios Xenopoulos*), la care se adaugă fotografiile artistice și bine selecționate, fac din „Boabe de Grâu” o ideală revistă de cultură, pe care sincer o dorim răspândită și citită în cercuri cât mai largi.

REVUE DES VIVANTS. (Février, Mars 1933). Henry Brunschwig: I. Ce

que m'ont dit les jeunes. II. La détesse de la jeunesse allemande.

O frescă interesantă a tineretului german de după războiu și a preocupărilor lui, e acea pe care ne-o dă *Henry Brunswick*, membru al Institutului francez din Berlin, în „*Revue des Vivants*”.

Caracteristica generală a acestui tineret este pasiunea lui pentru politică.

El reflectează toate nuanțele dreptei (*Bund der Wandervögel, Deutsche Falkenschaft, Deutscher Pfadfinderbund*, etc.) și organizații mai mult sau mai puțin hitleriene (*Geusen, Eidgenossen, Schilljugend, Bund der deutschen Jugend-schaft*); restul se împarte între centru, socialiști și comuniști, majoritatea ar aparține însă național-socialiștilor care pretind a avea în 1932 peste 60% din bacalaureați. Care e activitatea acestor liceeni, ce se pot compara cu éclairureii francezi? Excursii de 1—2 zile, dezvoltarea spiritului de camaraderie, activitate sportivă, apoi propagandă pentru câștigarea satelor prin împărțire de ziare, broșuri, discursuri, insigne și prin cântece.

Cu tot nivelul de viață foarte scăzut, cu toată hrana mediocră, cu tot viitorul neasigurat, dispoziția acestui tineret este din cele mai vesele. Greutățile nu încep decât odată cu terminarea școlii, când adolescenții au în față mizeria părinților lor. Spre Universitate nu se pot îndrepta decât cei cu resurse materiale. Societăți după starea materială, 36,5% din studenții semestrului de vară în 1931 erau fiii de oameni cu bună stare, 56,8% de mici proprietari și funcționari și numai 5,9% de lucrători. Ceilalți îngroașă numărul șomeurilor, cutreeră Germania și în majoritatea cazurilor fac politică rasistă.

Nici cei ce au apucat să urmeze Universitatea nu o duc însă mai bine. În Martie 1931, 60% din noii titrați erau fără nici o ocupație, formând împreună cu ceilalți tineri — după datele cancelarului Brüning — un număr de 1 milion de șomeuri sub vârsta de 25 de ani.

Brunschwig stăruie asupra traiului mizerabil pe care-l duc acești șomeri, ce trăesc din expediente, făcând adesea apel la hanurile populare (*Jugendherbergen*). Sunt astăzi peste 5000 de asemenea hanuri care pentru o cotizație de ½ marcă pe an și o taxă de 30 pf. oferă adăpost pe noapte. Interesantă este măsura luată de unele universități germane spre a împiedeca șomajul titraților, prin constrângerea studenților de a învăța un lucru manual, care ar putea să le asigure existența. înainte de a se fi înscris în Universitate (*Werkjahr*).

Cu toată mizeria, poate tocmai din cauza ei, această tinerime e frământată de idealul unei vieți simple. Așa se explică tendința întoarcerii la natură, elogiul omului primitiv, sporturile în aer liber, manifestate și în arta contimporană germană. Politicește, vechii școlari păstrează opiniile lor de altă dată, câțiva au frecventat „republicele de copii”, recrutate din școlile primare în timpul vacanței. Organizațiile de stânga par mai bine închegate în mediile sindicale, decât ale național-socialiștilor, care-și culeg adepții cu succes din proletariatul șomeur, oferind infometaților ospitalitate, uniforme, hrană în bucătăriile populare. Comuniștii pretind dealtfel, că recrutarea adepților lor e mai ușoară printre muncitorii din fabrici, decât printre șomeuri. Cât privește pe țărani, s'a văzut din alegeri, că ei votează după inspirația momentului.

Actuala mișcare hitleristă, — spune Brunschwig, — își găsește explicarea în mistica rasei germane, care a adoptat rând pe rând toate sistemele. Spengler, Steiner, Karl Marx, Buda, ca și Hitler s'au bucurat la fel de favoarea maselor, posibilitatea unei reacțiuni comuniste nefiind exclusă. Totuși el pledează pentru o apropiere între tinerii francezi și germani, spre a ușura relațiile dintre cele două țări, în toate domeniile.

Val. Pușcariu.

Insemnări

S'A implinit un deceniu, de când a luat ființă muzeul etnografic al Ardealului, singurul muzeu etnografic al țării organizat pe baze științifice.

Pornit din inițiativa câtorva distinși cărturari, profesori la Universitatea din Cluj, cu sprijinul Fundației Principele Carol, la început, apoi cu acel al Ministerului Cultelor și Artelor și înfăptuit în bună parte prin munca sânguitoare a directorului său, dl *Romul Vuia*, muzeul etnografic este fără îndoială un titlu de adevărată mândrie pentru Cluj și întreg Ardealul.

Deși n'a atins încă desvoltarea sortită de inițiatori (vina e numai a oficialității care s'a arătat prea sgârcită în concursul ce-i datora) agonisirea, păstrarea și aranjarea metodică a materialului etnografic vorbește încă îndeajuns despre comorile artei populare ardelenice.

În cele câteva săli ale muzeului, devenite de mult neîncăpătoare, vizitatori români și străini au putut nu numai să facă cunoștință cu arta populară românească și a principalelor naționalități conlocuitoare: maghiară și săsească, dar să și prindă de minune, din obiectele indeletnicirilor primitive: vânatoare, pescuit, păstorit, agricultură sau ale indeletnicirilor casnice, viața arhaică ce mai dăinuiește în unele regiuni ale țării, cu spiritul inventiv și puterea tradiției strămoșești.

Această imagine sintetică a geniului satului ardelenesc, urma să fie completată cu un muzeu în aer liber, asemănător Skansenului din Stockholm. Cu destulă trudă, parcul național dela Hoia, merit să adăpostească mărturiile etnografice românești, atât de împrăștiate și intrate deja pe calea prefacerii și a dispariției, a luat și el ființă. Primele realizări în această direcție se traduc prin aducerea și așezarea unei troițe și a două gospodării țărănești una din Munții Apuseni, cealaltă din jud. Năsăud, prin construirea unei arene destinată dansurilor populare, cât și prin clădirea care

așteaptă transportarea colecțiilor muzeului, din vechiul local. E desigur prea puțin pentru un parc național, care ar trebui să cuprindă: gospodării țărănești, biserică de lemn, mori, stâne de munte și alte monumente ale artei populare, spre a deveni o icoană vie a etnografiei Ardealului. Noi, îi dorim o cât mai grabnică înfăptuire, nu numai pentru merita cinstire a civilizației noastre populare, dar și pentru prestigiul ce ni l-ar câștiga în fața străinilor, dornici să ne cunoască și altfel decât prin prisma deformantă a activității politice.

Val. Pușcariu.

DESPARȚAMĂNTUL Cluj al Astei a trecut, la 10 Mai, un examen strălucit. Zece din cele mai alese sate ale lui, să le spunem pe nume: Aghireș, Baciș, Chinteni, Feleac, Gârbău, Mănăstireni, Mănășter, Mociu, Sănmihaiul-Almașului, Suceag — au venit la Cluj, în haine de sărbătoare, pentru a ne dărui un zece Mai cu totul deosebit de cele înzorzonate și ineropite de până acum. Cele câteva sute de țărani și țărance, puși pe joc și veselie, în ziua aceea de primăvară târzie, ne-au înviorat sufletele dela cea dintâi prezentare în fața noastră, la defilarea dinaintea prânzului. Imensul public care-i privea a avut înaintea lui cu totul altfel de țărani, decât cei obișnuiți. Disciplinați, cu pasul sigur, atât bărbații cât și femeile, cu portul selecționat, se vedea cât de colo cum le-a dispărut timiditatea de slugi, pe care o aveau înainte, față de groful ungar, și cum în locul ei se așează mândria de a fi Români, stăpâni în țara lor. Disciplina le-a dat-o admirabila organizație a „Șoimilor”, care încetul cu încetul cucerește teren în mijlocul lor. Văzând rezultatele acestei organizații, într'un material atât de primitiv, ne-am umplut sufletele cu un nou val de încredere în viitorul ei.

Surpriza cea mare ne-a fost rezervată însă pentru după masă. Cele zece sate ale județului Cluj au alcătuit împreună un program, de cântece, exerciții gimnastice, dansuri și piese de teatru pe care

au venit să ni-l ofere ca pe un buchet de flori cu miros cămpenesc. A fost un program pur țărănesc, — iată cea dintâiu calitate a acestei manifestații. Doar păr. Agârbiceanu și-a arătat pe scenă haina-i preoțească, prezentând pe oaspeții originali în câteva cuvinte bine simțite. Incolo țărani și iar țărani. Unul dintre ei, Ion Perșa, a vorbit simplu, cald, convingător. Apoi au urmat cântece, mai timide — începutul în acest domeniu e foarte anevoios — însă cu admirabile voci de solo. Erau accente smulse din inima satului, pline de melancolia și duioșia atât de specifică sufletului românesc. Două puncte de exerciții gimnastice, simpatice prin ineditul lor. Dar exhibițiile de acest fel cuceresc mai de grabă în ansambluri mari și în aer liber. Suntem siguri că în curând le vom avea și astfel. Uimitor de reușite dansurile. Dealtfel, pentru dansurile lui, țăranul are un simț și o dragoste, pe care intelectualul diletant dela oraș nici odată n'o egalează. Un „Călușer“ jucat de țărani e mult mai sprinten și mai cald decât același dans executat de orașeni. Ni s'a oferit și un dans al locului: „Românește“. Incepe prin mișcări încete, greoaie și schimbă brusc în mișcări repezi. Dansul e plin de originalitate. Ar trebui cultivat și studiat de specialiști, înainte de a dispărea.

O surpriză au fost și piesele de teatru. Ne-am temut de stângăcia interpretilor. Țăranii s'au achitat însă mai mult decât niște diletanți dela oraș. Mai ales piesa a doua, executată de comuna Mănăstireni ne-a dat prilejul să vedem adevărați actori-țărani. Nu ne miră că Rușii își caută în mijlocul satelor pe cei mai originali interpreți ai filmelor lor.

Despărțământul Cluj al Astrei și Șoimii Carpaților pot fi mândri. Prin spectacolul dela zece Mai au dovedit cât de departe au ajuns prin opera lor stăruitoare, de educație națională și culturală. Datorită lor, românismul crește în vigoare, nu numai în Cluj, ci și în împrejurimi. E o restabilire de valori justificate.

I. Breazu.

TINERETUL intelectual maghiar din Ardeal, constituit în cercul „Erdélyi Fialok“ editând și un organ cu același nume, a pus bazele acum vre-o câțiva ani unui seminar al satului (Faluszeminarium). Satul din Ardeal; pe lângă caracteristicile generale ale oricărei așezări țărănești, datorită împrejurărilor istorice, prezintă și un aspect cu totul special. Reflexele pe planul politic, cultural și economic ale contactului zilnic dintre două colectivități etnice este, desigur, unul dintre capitelele cele mai interesante și mai rodnice în concluzii ale sociografiei satului. Tineretul maghiar, crescut în atmosfera unei lumi noi, cu un ascuțit simț al realității, spre deosebire de înaintașii săi, își dă seama, că orașele ardelenesti, artificial maghiarizate, în urma unui proces natural de evoluție a societății mai curând sau mai târziu se vor romaniza. Din acest motiv el își îndreaptă privirile spre satul ardelenesc, în care o populație maghiară răzlețită trăiește de multă vreme în bună înțelegere cu Românii, expusă forței de asimilare a acestora. Scopul acestei orientări spre sat este fortificarea elementului țărănesc maghiar, singurul reazim solid al naționalității maghiare din Ardeal.

Ca rod al acestor preocupări a apărut nu demult cartea unuia dintre cei mai distinși reprezentanți ai recentei orientări, *Miko Imre: Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés.* (Satul ardelenesc și problema naționalităților.) Cercetarea sociografică a dlui Miko supune unei minuțioase observații structura din trecut și prezent, a nouă sate din nordul Ardealului, la o distanță de 40 km. de Cluj, și o populație mixtă româno-maghiară și reprezentând toate straturile sociale. În prima parte a studiului se ocupă cu trecutul problemei naționalităților din cele nouă sate până la unire, iar în a doua, pe bază de statistici, urmărește pas cu pas agenții și instituțiile sociale, cari determină formarea și evoluția structurii sociale a satului mixt. Astfel sunt trecute în revistă școala confesională și de stat, biserica, învățătorul, preo-

tul, familia, căsătoriile mixte, asimilarea elementului unguuresc de către Români, partidele politice, instituția monarhiei, mișcarea proprietății rurale, rolul ce-l au în viața satului deosebiri de clasă, avere și naționalitate etc. O constatare interesantă a dlui Miko este cea referitoare la asimilarea elementului unguuresc de către Români. Asimilarea în baza acestor cercetări este un proces natural, pentru potențarea sau micșorarea căruia nu se poate interveni cu mijloace artificiale. Dovadă e faptul, că asimilarea de către Români a Ungurilor nu s'a mărit după unire, cum era de așteptat, ci a rămas staționară.

Dl. Miko militează pentru o conlucrare pașnică și rodnică între cele două națiuni din satele mixte. Această conlucrare trebuie sprijinită de clasa intelectuală a celor două popoare. D-sa susține acest lucru bazându-se pe constatarea că Românii și Ungurii din satele mixte au trăit în trecut și trăiesc și în prezent în cea mai bună înțelegere, deoarece în societățile rurale interesele economice sunt tot așa de puternice, dacă nu și mai puternice, ca și interesele naționale. Dl. Miko preconizează chiar lupta comună pe teren social-economic și organizarea satelor pe bază de interese economice.

Deși toate acestea sunt tratate din punct de vedere al intereselor maghiare, totuși studiul dlui Miko se caracterizează printr'un sănătos realism și o metodă de tratare obiectivă, autorul fiind convins, că numai pe datele realității se poate clădi ceva solid și trainic.

Ion Costea.

LA Cluj, în ziua de 5 Martie printr'o mare și însuflețită adunare, la care au luat parte delegați dela cele 5 eparhii ortodoxe din Transilvania în frunte cu ierarhii lor, de față fiind și patriarhul României, s'au pus bazele unei asociații religioase pentru Românii ortodocși din Mitropolia Ardealului, cu numele: „Frăția Ortodoxă Română” (F. O. R.).

Scopul acestei asociații, care tinde să

fie cu timpul a tuturor ortodocșilor din Patriarhatul României, este să realizeze în viața personală și familială a membrilor săi învățăturile Mântuitorului; să determine domnia principiilor creștine-ortodoxe în viața socială și să afirme credința ortodoxă, prestigiul și drepturile ei în viața de stat; să prevină și să combată acțiunile dăunătoare Bisericii și Statului român; să promoveze sentimentul de solidaritate și ajutor mutual și să întrețină cultul figurilor de eroi și mucenici ai ortodoxiei românești. Mijloacele pentru realizarea acestui scop sunt de ordin spiritual: servicii religioase, împărtășirea cu Sf. Taine, meditații creștine, cursuri, conferințe, pelerinagii, editarea de cărți, reviste, ziare și răspândirea lor și de ordin material: cotizații, donațiuni, subvenții, legate, diferite ajutoare, etc.

Dușmăni neîmpăcate dinafară și fermenți de descompunere dinăuntru pândesc momente de slăbiciune ale neamului, abia așezat în cadrele unei vieți unitare, pentru a lovi în ființa și instituțiile lui fundamentale. De aceea este atât de necesară o neîntreruptă veghe și o oțelire permanentă a sufletului neamului.

F. O. R. își dă seama că multe suferințe am îndurat în trecut din cauza luptei dintre frați și de aceea orice provocare la luptă interconfesională este cu desăvârșire înlăturată din acțiunea ei. Deși inițiată de conducătorii bisericii din Ardeal, F. O. R. nu are și nu vrea să aibă nici o tendință clericalistă. Ea este o *asociație a mirenilor* și preconizează apostolatul laic.

Trăim vremuri grele. Greutatea lor nu se datorește numai crizei economice, atât de cumplită și ea, ci mai ales crizei morale, haosului sufletesc în care ne zbatem lipsiți de o idee conducătoare, capabilă să înfrățească pe oameni, canalizându-le energiile. Omul modern nu mai are un ideal suprem; pe cel vechiu și l-a pierdut ori l-a târît în noroi. Omul de azi a pierdut absolutul, a relativizat toate valorile.

Gândirea creștină năzuește să-i redea

omului absolutul, dorește să-l ajute să-și regăsească axa gândirii și acțiunii. Cei de sus nu pot rămânea nepăsători. Ei au azi mari îndatoriri, căci de sus s'a propagat neîncrederea și tot de acolo trebuie să vină reacțiunea. Așa s'au gândit și inițiatorii F. O. R. și de aceea pătura cultă a Ardealului a aderat cu tot sufletul la mișcarea de înviore spirituală.

I. Todoran,

DUMINECĂ în 14 Oct. a avut loc în sala hotelului New-York din Cluj vernisajul expoziției unui grup de tineri artiști clujeni, desigur dintre cei mai de seamă. Evenimentul merită toată atenția publicului dornic de satisfacții artistice. Expozanții sunt pictorii Bogdan, Ciupe, Cornea, Demian, Szolnay și Widmann, împreună cu sculptorii Ladea și Szervátius.

Dl Ciupe, reprezentat prin două tablouri în ulei, a părăsit tehnica pointillistă, în care realizase lucrări savuroase (portretul din „Pinacoteca Cioflec”), încercând o factură mai largă și mergând până la imitarea în ulei a tehnicei pastelului în dările de culoare trasate lungi și subțiri (Catedrală în construcție). Peisajul de primăvară e un interesant studiu de contrast între lumină și umbră. Dl Cornea expune zece vederi din orașe și din natură, construite rigid, dar cu toate acestea nu fără gingășie și mai ales nu fără să le imprime un aer de naivitate prin eliminarea, într'o anumită măsură, a valorilor plastice. Un aer de corectitudine savantă respiră însă coloritul dsale, din cauza preocupării excesive de a respecta legile fizice despre culorile complimentare. Dl Demian, prea sgârcit de data aceasta, probabil din cauza preocupărilor cu alt gen de lucrări, nu expune decât două portrete în carbune, lucrate în stilul dsale simplu și naturalist cunoscut, și șase xilografii, menite să ilustreze o ediție polonă a poveștilor lui Creangă. Te oprești cu plăcere în fața acestor mărunte lucrări, în cari compoziția decorativă nu înăbușe

cătuși de puțin tratarea plină de vervă a subiectului. Frământat de probleme noi față de lucrările dsale din trecut, apare dl Bogdan. În două peisaje și o rapidă impresie dintr'un circ, dânsul caută să ne dea imagini de sinteză, renunțând la tot ce nu face parte din esențialul compoziției. În cele cinci portrete expuse caută deasemenea mijloace noi, utilizând compoziția generală a bustului, silueta în care se detașează culorile carnației de pe culorile fondului, ca valoare expresivă. În deformările impuse astfel de compoziție bustului, dsale are adeseori accente de adevărat caricaturist. În naturalismul lor simplu, cele patru studii și nuduri aproape că nu par contimporane cu celelalte lucrări. Dl Widmann, exploatând toate elementele perspectivei, câteodată poate cu prea multă insistență, ne plimbă în cele șase peisaje privirea prin depărtările naturii, pentru a ne conduce apoi, în celelalte opt tablouri, în intimitatea unui interior, a unui buchet de flori, sau a unei naturi moarte. Preciziunea tehnicii dsale, fără să fie migăloasă, e totuși pe-alocurea surprinzătoare pentru ochii moderni, obișnuți să se delecteze completând ceea ce artistul șăgalnic a refuzat adeseori să-i tălmăcească. Simpatia pentru un colorit saturat e deasemenea caracteristică pentru dl Widmann. Dl Szolnay, care expune un număr de 18 tablouri și desene, atrage imediat atenția prin lucrările dsale vigoșoase concepute (mai ales autoportretele și nudurile). O notă de umor neafectat, simplu, respiră mai ales din desene. Din punct de vedere coloristic însă vigoarea dsale nu scapă de pericolul exagerării.

Domnul Ladea e reprezentat prin două lucrări. Într'o schiță de portret (Nr. 65) întâlnim un joc fin și sugestiv de umbră și lumină, în vreme ce portrețul tăiat în lemn al „unui bănățean” respiră un aer de umor robust. Dl Szervátius expune douăsprezece lucrări. Regăsim în ele toată virtuozitatea spiritului dsale de compoziție, și chiar în atitudini încăpute

pe mâna artei industriale, cum e compoziția „dansatoarei”, mișcarea viguros compusă și interpretată il ferește de banal. Dar dsa nu se lasă stăpânit numai de elementele compoziționale; calitățile dsale de portretist apar fie în portretele sculptate în lemn, de o puternică expresivitate, fie în gingașele teracote, simple și limpezi modelări de portrete de copii.

V. Vătășianu.

LA Sibiu s'a luat inițiativa ridicării unui monument mitropolitului Andrei Șaguna. Judecând după felul cum s'a pornit această inițiativă, printr'o donație de 50.000 lei din partea Consiliului județean din Sibiu și după felul cum s'a constituit „comitetul de acțiune”, sub președinția de onoare a regelui, având ca membri de onoare, pe lângă conducătorii autorităților militare și civile din Sibiu, pe patriarhul Miron Cristea, pe primul ministru Alexandru Vaida-Voevod și miniștrii G. Mironescu, M. Popovici, D. Gusti, general Samsonovici și V. V. Tilea, pe președintele Astrei d. Iuliu Moldovan pe dnii Octavian Goga și Ion Lapedatu, avem speranța că nu va trece multă vreme până când vom vedea ridicându-se, de sigur în Piața Unirii din Sibiu, măreața statue a marelui Arhiereu. Ea va sta „urmașilor drept pildă de muncă, dragoste de neam, biserică și cultură”, după cum spun inițiatorii în apelul lansat către marele public. Și va sta astfel chiar în orașul de reședință al lui Șaguna, de unde a păstorit el atâtea decenii pe credincioșii bisericii sale și de unde au pornit acele inițiative fericite, de ordin cultural și național, din binefacerile cărora s'a împărtășit întreg neamul românesc de dincoace de Carpați. Căci cariera lui arhierescă a însemnat o epocă de înflorire în toate sensurile, pentru Românii din Ardeal.

Ne închipuim această statue ca pe o operă artistică de mare valoare și de o concepție monumentală. Figura care trebuie imortalizată reclamă o astfel de concepție. O mai reclamă însă și simțul demnității noastre.

Astfel de imagini simbolice ar trebui să se înalțe în toate orașele ardelen, căci fiecare dintre ele și toate regiunile pe cari le reprezintă și-au avut figurile lor mărețe în trecutul nostru de lupte și suferințe. Pe măsură ce vom cucerii așezările urbane ale acestei părți de țară, în cari înainte de unire am fost uneori abia tolerați, va trebui să implantăm în piețele lor, ca niște semne luminoase, imaginile acelora dintre înaintași, cari ne-au nutrit mai mult speranțele și ne-au crescut mai mult puterile, în trecut. Mai cu seamă că, în felul acesta, ei ne mai pot servi și astăzi cu pilde și indemnuri.

Olimpiu Boitoș.

CU ocazia celui de al doilea congres național de tuberculoză ce va avea loc la Cluj în zilele de 3—5 Iunie, se va inaugura în sala prefecturii județului o expoziție de propagandă antituberculoasă.

Destinată marelui public, această importanță manifestare de igienă socială va oferi tuturor prilejul unei perfecte documentări în privința celui mai teribil flagel ce amenință societatea românească.

Prin planșe, grafice, diapozitive, mulate, statistici etc. vor fi demonstrate în modul cel mai intuitiv toate laturile problemei tuberculozei: răspândirea infecțiunii în diferitele medii, bacilul, porțile lui de intrare în organism, alterațiunile patologice pe cari le cauzează, mijloacele de tratament și măsurile de combatere.

Prin această expoziție nu se urmărește însă numai un scop instructiv. Organizatorii ei speră să trezească cu ajutorul ei interesul marelui public pentru opera atât de imperios necesară a combaterii sociale a tuberculozei. Înăptuirea acesteia întârzie la noi tocmai fiindcă ea nu se bucură de sprijinul indispensabil al societății românești, încă nepătrunsă de însemnătatea profilaxiei bolilor sociale.

L. Daniello.

BULETINUL „ASTREI“

Despărțământul Cluj

În activitatea pe care o desfășoară, Despărțământul Cluj al Astrei merge mână în mână cu secția medicală și cu „Șoimii Carpaților”. Colaborarea celor trei grupări este inlesnită de împrejurarea că ele sunt conduse de același entuziast și neostenit îndrumător, d. Iuliu Hațieganu.

Adevăratul teren de activitate pentru Astra este satul, iar experiența ultimilor ani ne-a îndrumat spre metode practice de muncă. Am căutat să facem ca șezătorile Astrei să fie un prilej de învățatură plăcută, de reconfortare morală și de adâncire a sentimentului național. Conferințele scurte, variate, au fost încadrate de puncte distractive: cântări, declamări, dansuri, etc., executate chiar de țărani, încât aceștia au devenit adevărați colaboratori la serbările noastre, pe cari ei le socoteau ca propriile lor manifestații. Un mijloc bun și eficace pentru propaganda culturală a fost mai ales teatrul jucat de țărani, însoțit de conferințe lămuritoare.

Un fapt îmbucurător este emulația între sate. Manifestația culturală a unor sate vecine sub forma unor modeste turnee, este primită cu multă bunăvoință, obligând oarecum satul respectiv să întoarcă această vizită în mod tot așa de demn.

Astra cultivă și tradițiile și obiceiurile locale, iar acolo unde spiritul românesc al unor manifestații de această natură, ca port, dansuri, etc., a fost al-

terat în cursul vremii, face o operă națională restabilind valorile autohtone în drepturile lor.

S'a dat o deosebită importanță conferințelor cu subiect igienic, cari au fost urmate de distribuirea unor foi volante cu regulile sănătății și de mici îndrumări pentru profilaxia igienei individuale, familiare și sociale.

Despărțământul a încercat să favorizeze propășirea economică a satelor. În colaborare cu Camera de Agricultură și cu Academia de Agricultură, s'au dat îndrumări pentru sădirea și altoirea pomilor (comuna Baciș), iar în unele localități s'a încercat ameliorarea raselor de animale, care oferă sâtenilor un câștig însemnat.

În cadrul acestor realizări amintim și înființarea unor case culturale în comunele Feleac, Frata și Jimbor. Țăranii au înțeles menirea acestor focare de cultură, pe cari le numesc a doua zidire sfântă, după biserică. Cartea, de altfel, a fost o unealtă dintre cele mai utile în propaganda noastră. Aproape fiecare sat este înzestrat astăzi cu o modestă bibliotecă.

Despărțământul și-a întins activitatea și în cadrele armatei, găsim printre comandanții de unități oameni cu mult suflet pentru înțelegerea și răspândirea culturii, cum este d. colonel Mehedinți, comandantul brigăzii de artilerie din Cluj, care a invitat Astra să-și dea concursul pentru complectarea educației soldaților. Au răspuns acestei invitațiuni și au conferențiat în cazarmile din Cluj, d-nii I. Agârbiceanu, P. Curea, A. Popa,

L. Daniello, R. Popa, G. Mărcuș, T. Spârchez, etc. O preocupare serioasă a Astrei a fost apoi pătura muncitorilor dela orașe, la care abia în acest an a reușit să pătrundă, grație inginerilor români (Ostrogovici, Chibeleanu mai ales) dela atelierele Cfr., organizatorii unui sindicat național muncitoresc. În colaborare cu această nouă grupare românească a muncitorilor s'a dat un festival, (în opt Aprilie), cu concursul d-lor L. Daniello, I. Chinezu, I. Fărăianu și „Șoimii Carpaților“, la care s'au tratat probleme din domeniul medical și s'a căutat, prin o altă conferință, să se strecoare în sufletul muncitorilor mai multă dragoste față de tot ce este românesc.

O activitate tot așa de rodnică au dezvoltat și despărțămintele de plasă. D. protopop Munteanu, inimosul președinte al despărțământului Huedin, a știut să-și adune un mănunchiu de intelectuali, cari cutreeră în fiecare Duminecă satele din împrejurimi cu un program bogat și variat, compus din conferințe asupra problemelor de gospodărie mai ales. D. consilier Murășanu, președintele despărțământului Mociu, a încercat o inovație demnă de remarcat și anume școala liberă, pentru adulți, cu caracter practic și educativ. Cursurile predate la această mică Universitate țărănească au fost adaptate cerințelor actuale și puterii de asimilare a auditorilor. S'au făcut și cursuri de analfabeți, iar în colaborare cu Școala normală de fete din Cluj s'au dat îndrumări pentru promovarea industriei casnice românești. În această ordine de idei trebuie să subliniem cu laudă activitatea deosebit de intensă a cercurilor culturale din comunele Aghireș (cursuri serale), Gârbău, Suciag, Mănăstireni, Chinteni, Giâu, Hida, Topa-Mică, etc.

Șoimii Carpaților

Se petrece în regiunea Clujului un fapt îmbucurător. Organele locale ale Astrei sunt foarte des invitate la sate. Mult avânt dovedesc mai ales tinerii. Subsec-

ția de educație fizică „Șoimii Carpaților“ le oferă acestora mijloacele de a-și pune în valoare idealismul și entuziasmul lor.

Șoimărismul a devenit astăzi un curent puternic. Ideologia acestei organizații a fost expusă de președintele ei, d. Iuliu Hațieganu, într'un ciclu de conferințe despre problema generației noi, dezvoltat în cursul acestei primăveri, la Cluj. Șoimărismul trebuie considerat ca o școală pregătitoare cetățenească, cu o concepție național-biologică, iar metoda de realizare a scopurilor lui este educația integrală, care țințește sănătatea fizicului, a minții și a sufletului.

Într'o altă serie de conferințe, consacrate marilor figuri ale neamului, d. Ion Breazu a vorbit despre N. Bălcescu, spicând fragmente din viața lui plină de eroism; d. Ion Chinezu despre Bogdan Petriceicu-Hașdeu, cu ocazia împlinirii unui pătrar de veac dela moartea acestuia și d-na Alma Popoviciu despre Maria Rosetti. D. Atanasie Popa a vorbit despre probleme sociale de actualitate.

Festivalul dela Teatrul Național, organizat în ziua de 2 Aprilie, a fost o manifestație frumoasă, cuprinzând cele mai variate aspecte ale preocupărilor Șoimilor: conferințe, gimnastică, scrimă, dansuri naționale, muzică, etc.

Căștigul cel mare din acest an al Șoimărismului s'a realizat însă prin înființarea a zece secții de Șoimi în satele Aghireș, Sânmihaiul-Almașului, Baci, Mociu, Chinteni, Suciag, Mănăstireni, Felleac, Mănăstur, Gârbău, unde această organizație a fost primită cu un entuziasm deosebit. Rezultatul acestei extinderi a fost participarea celor 10 comune la festivalul dela 10 Mai din Cluj, unde ele s'au prezentat într'o ținută plină de demnitate, care ne îndreptățește cele mai frumoase nădejdi.

Tiberiu Spârchez.

Tineretul Astrei

Răspunzând unei chemări a conducătorilor Astrei și ascultând porunca unui

glas lăuntric, mai puternic decât oricând, în momentul în care elanul vital al națiunii noastre părea istovit și când peste hotare glasurile potrivnice nouă creșteau în număr și în intensitate, un mănunchiu de tineri intelectuali, de toate profesiunile, din capitala Ardealului, s'au înscris în bloc printre membrii Asociațiunii ardelene.

De mult s'a simțit nevoia unei înviorări a cadrelor Astrei, spre a-i da acțiunii culturale desfășurată de această societate un ritm mai viu și spre a da posibilitate generațiilor de intelectuali, cari au intrat în viața publică în anii de după războiu, să-și valorifice priso- sul lor de energie în serviciul ideii de cultivare a poporului. Incercări sporadice de colaborare între elementele tinere și vechea gardă de slujitori ai Astrei s'au făcut în câteva locuri și ele au dat cele mai frumoase rezultate. Era nevoie însă de o acțiune de mai mare amploare, care să aducă mai mult spor și mai ales să pună în acord idealul vechiu cu spiritul vremii de astăzi, cu necesitățile inexorabile ale momentului pe care îl trăim și cu postulatele unui sănătos spirit de prevedere a trebuințelor zilei de mâine.

Lucrul acesta a devenit cu puțință mai ales în urma adunării generale dela Deva, din toamna anului trecut, când conducerea Asociațiunii a luat-o d. Iuliu Moldovan, un intelectual de solidă formație, care a formulat în anii aceștia de după războiu noul ideal al Astrei, acceptat de congresul dela Zalău, din 1926, ca fiind cel mai cuprinzător și mai nimerit.

De altfel chiar la adunarea dela Deva s'a cerut prin glasul unuia dintre asistenți, d. Ion Chinezu, mobilizarea tinerelor forțe în cadrele Astrei, întâmpinare găsită necesară și călduros susținută mai ales de d. Sextil Pușcariu.

Dezideratul exprimat la Deva a intrat în faza realizării în ziua de 1 Aprilie, când despărțământul dela Cluj și-a inaugurat noul local, în casa Căminului de ucenici. Cu această ocazie s'a făcut

incadrarea acestui grup de tineri în despărțământ.

Cuvântul de bun venit a fost rostit de d. Iuliu Moldovan, care a accentuat nevoia de a restabili încrederea în forțele noastre proprii, încredere măcinată în acești ani de zbcuism. Neamul nostru merită întreaga noastră iubire și evlavie, el nefiind mai prejos decât alte popoare.

Răspunzând președintelui și tălmăcind gândul tineretului, d. Ion Chinezu arată semnificația hotărârii celor nou înscriși. Atitudinea lor pleacă dela recunoașterea primatului culturii față de politică, dela nevoia unei temeinice pregătiri sufletești a întregului popor. Reformele politice nu sunt decât o tristă și zadarnică parodie, atâta timp, cât ele nu se razimă pe un temei de conștiință adâncă și clară. Rostul tineretului în cadrele Astrei este să pregătească, prin mijloacele culturii, această sănătoasă temelie.

D. Ion Breazu a cetit apoi următoarea adresă, care este o mărturisire de credință a grupării:

„Domnule Președinte. Neamul românesc se sbate astăzi într'o gravă criză morală și materială. Un individualism anarhic ucide în fașă orice inițiativă pentru creșterea bunului comun și minează până și vechile instituții, create cu atâtea jertfe de înaintași. Ideea de stat, care ar trebui să fie o dogmă pentru fiecare cetățean al acestei țări, tinde să dispară până și din conștiința reprezentanților ei oficiali. Lipsa de încredere în puterile proprii și în misiunea istorică a națiunii române amenință să cuprindă toate vârstele și categoriile sociale.

În fața acestei situații alarmante generația tânără a Ardealului nu poate rămânea nepăsătoare. Generația unirii și-a făcut datoria, neprecupețind jertfele; e rândul nostru să ne-o îndeplinim acum.

Generația nouă a României se frământă mereu, de un timp încoace, în căutarea unei orientări. O parte dintre membrii ei s'au și alăturat unor grupări politice și sociale. Noi credem însă că nici una dintre acestea nu oferă, ca Astra, un

ideal atât de cuprinzător și de conform cu interesele superioare ale poporului român. În cadrele Astei poate lucra orice bun Român, indiferent de credința sa politică sau religioasă. Astra are apoi un trecut, o experiență bogată și cadre larg răspândite. Ceeace îi lipsește astăzi sunt energiile tinerești, care să dea viață nouă vechiului crez, acordându-l cu interesele actuale ale poporului român.

Un prim val de energie tinerească vrem să infuzăm Astei, noi, cei ce semnăm aceste rânduri. Sperăm că gestul nostru va fi urmat, în curând, de întreaga generație tânără a Ardealului.

Activitatea noastră vom desfășura-o în secții și despărțăminte, atât la sate, cât și la orașe. În cadrele cuprinzătoare ale programului Astei vom urmări îndeosebi următoarele probleme, de arzătoare actualitate:

Cultivarea sentimentului de demnitate națională și de încredere în misiunea istorică a poporului român;

Adâncirea ideii de stat român și coroborarea ei în conștiința fiecărui cetățean al acestei țări;

Desvoltarea sentimentului datoriei și al jertfei pentru comunitate;

Combaterea, cu toată energia, a analfabetismului, atât la sate, cât și la orașe;

Vom răspândi cartea și vom căuta, prin mijloacele cele mai moderne, să facem din ea o forță vie de luminare a maselor.

Ne vom strădui ca de asistența socială să se împărtășească mai ales straturile sărace ale poporului;

Vom răspândi ideea de educație integrală, având ca model organizația „Șoimii Carpaților”;

Vom da o deosebită atenție problemei demografice, luptând pentru aplicarea ei în conformitate cu interesele permanente ale poporului român;

Vom studia problemele de ridicare materială a țaranului român, năzuindu-ne să-l facem să înțeleagă și să aplice mijloacele moderne de exploatare agricolă și de organizare economică;

O specială grijă vom da organizării ti-

neretului școlar.

În despărțământ, programul nostru va fi realizat prin contactul cât mai des cu masele largi ale poporului. Pentru a răspândi ideile noastre în sânul intelectualității, pentru a le inocula mai ales intelectualilor dela sate, vom năzui să întemeiem un organ de publicitate.”

În calitate de președinte al Despărțământului Cluj al Astei, d. Iuliu Hațieganu a arătat necesitatea imperioasă a unei colaborări între toate forțele intelectualității ardelenice.

De 14 ani de zile, spune dsa, se duce o luptă pentru gruparea tuturor Românilor în jurul aceleiași doctrine naționale, în acest colț de țară, unde românismul a invins prin unitatea sa, dar unde după unire el se prezintă cu forțele în așa fel divizate, încât față de acțiunea compactă a minorităților, noi prezentăm spectacolul unui neam pulverizat în vreo 13 fracțiuni. Arena unde trebuie să se întâlnească toate energiile culturale ale Ardealului nu poate fi decât Astra, răsărită în viața publică cu simbolica binecuvântare a celor doi arhieri ai bisericilor românești. Aici, fără deosebire de doctrine politice, toată lumea poate fi adunată în jurul aceleiași idei, într-o doctrină naționalistă-culturală și într-o acțiune îndreptată în direcția satelor.

După ce d. Olimpiu Boitoș a cetit o comunicare despre Societățile culturale ardelenice dinainte de unire, a luat cuvântul d. G. Bogdan-Duică, președintele secțiilor literare-științifice ale Astei, subliniind necesitatea spiritului critic prin aceste constatări: Instituțiile culturale au apărut, la noi, în general, mai târziu decât la alții. Ceeace vreți să faceți d-voastră e un act de curaj, care nu trebuie să rămână unilateral. Să alegeți valorile cari s'au dovedit a fi creatoare și cari trebuie păstrate și să le părăsiți pe cele păgubitoare, cum a fost și este încă confesionalismul. Să creăm apoi energiile cari ne lipsesc. În scopul acesta, toată experiența mea de peste 60 de ani v'o pun la dispoziție.

GÂND ROMÂNESC

ANUL I. No. 1.

MAI 1933

CUPRINSUL:

Ion Chinezu, Cuvânt înainte.

Iuliu Moldovan, Scopul „Astrei“ și rostul tineretului în cadrele ei.

Ion Agârbiceanu, În misiune.

N. Caranica, Floarea pe care mi-ai întins-o...

Iuliu Hațieganu, Generații vechi și generații nouă.

D. Șt. Petruțiu, Aron Florian și orientarea literară a „Telegrafului Român“.

CRONICI

CRONICA EXTERNĂ. *Corneliu I. Codarcea*, Pe marginea revizionismului maghiar.

CRONICA AGRICOLĂ. *N. Săulescu*, Spre o altă orientare a agriculturii noastre.

CRONICA ECONOMICĂ. *Gheorghe Dragoș*, Creditul, băncile și conversiunea.

MIȘCAREA CULTURALĂ:

CĂRȚI: *T. Arghezi*, Flori de mușcăi (G.B.D.); *L. Rebreanu*, Răscoala (Ion Breazu); *I. Schiopul*, Contribuțiuni la Istoria Transilvaniei în sec. XII și XIII (D. Prodan); *Th. Capidan*, Dialectul aromân (E. Petrovici); *N. I. Angelescu*, Negustorii de odinioară (Gh. Dragoș); Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, secția pentru Transilvania (A. Decei) — REVISTE: *Viața Românească* (I. Chinezu); *Boabe de Grâu*; *Revue des Vivants* (Val. Pușcariu). — INSEMĂNĂRI de O. Boițoș, I. Breazu, I. Costea, L. Daniello, Val. Pușcariu, I. Todoran, V. Vătășianu.

BULETINUL ASTREI:

Despărțământul Cluj; Șoimii Carpaților (T. Spârchez); Tineretul Astrei.

Tipografia „Cartea Românească“ Cluj, Calea Dorobanților No 14.

LEI 20.-